УСЕ — ПРО СЕКС

СЕКС ЖИТЕЙСЬКИЙ

А що моя жисть? Котилася возом по груддю мерзлому днів — ось і уся моя жисть. А тепер би пожити — пенсію, курва, додому несуть! — так уже не живеться. Я так нашу жисть земну пойняв: мана це все, і тільки. Чи ти жив, чи тобі наснилося — однаковісінько. Замолоду ще жисть хоч пряничком дурить — дєвці під юбку рука сама тягнеться, добра чарка душу гріє, і сії всі тіятри земні, зелено-сонячні, тішать око. А теперечки усі завіси тіятру земного упали, і ти вже бачиш, що нічого путнього за ними немає, обман самий. Не спиться ночами, кручуся в ліжкові, про жисть свою, і не тільки про свою, усе думаю: невже ж воно нічого нема у світі, і не було ніколи, і не буде? Аж гукає із спальні жінка моя:

— Чого ти там ліжком рипиш, крутишся, як блоха у кожусі, не спиш сам і мені очей склепити не даєш?

— Та оце ж рахую, скільки у мене за жисть мою курв було, — відповідаю скоренько, бо у мене язик сильно ковзкий, гостре слово — завжди напохваті.

— Тьху, дурню старий! — сердиться жінка. — Кобеляка проклятущий! Воно ще тобі у голові!..

— І не тольки у голові!.. — бадьоруся.

А у самого під ковдрою теплою, бо з головою накрився, лисина мерзне, од вікна дме, хоч груба і натоплена, а у самого сльози з очей — кап, кап, і по щоках на подушку течуть, і вже подушка геть мокра. Бо це я згадав, як матір померла, а мені сім годочків було, а сестри — ще менші, батько на цегельні днював і ночував, він за піччю дивився, у якій цеглу випалюють, а тоді сильно строго було на роботах, то я сам діжу

місив, і вже руки наче одібрало, так потомилися руки, і сльози з очей рікою течуть — у тісто. Згадую теє все і плачу під ковдрою бобровими слізьми, тонкосльозим на старість зробився. Тоді згадав, як добився я було до тітки у місто, а тітка за льотчиком замужем була і жила добренно. І ось у них стіл першотравневий, празниковий, і мене уже ж запросили, куди дівать, родич, хоч і селюк, це вже я школу відходив. А там на столі у мисочці щось таке, на мед схоже, стояло. Я ложкою зачерпнув — і в рота, повненну ложку, із голодухи. А то — горчиця, усенне нутро мені наче вогнем обпалило. Сльози з очей так і бризнули, а тітчині гості — регочуться, немов дурні. Бо — ситі. І знову заплакав я, бо мало днів за жисть свою довгу ситим був, хіба що на схилі літ осьдечки, дак уже не їсться воно. І довго я так плакав під ковдрою із жалю до себе і до жисті своєї, що минулася вже безповоротно. Аж тут жінка у спальні знову заворушилася:

— Ну, то скільки-бо ти нарахував?

— Чого? — бо я вже геть забувся, про що вона серед ночі у мене запитувала.

— Та курвей же своїх

—Дак біля батальйону женського набирається!.. — одразу знаходжуся на слові.

— А скільки ж се їх — у батальйоні? — ніяк не заспокоїться супутниця жисті моєї горісної.

— Ну, у батальйоні — дві роти, а в кожній роті — по два взводи, а в кожному взводі — одиниць по півста, ось і потягне на сотні три...

Нічого не сказала половиночка моя, а тільки чую — босими ногами по підлозі прочовгала і дверима спальні щосили — хрясь, аж стіни загули і шибки у вікнах світлиці, де я спочиваю, дзенькнули, ще й засувом

чиргикнула. А я під ковдрою — як зарегочу, де й сльози мої жалібні поділися. Та й згадав, що завтра пенсію принесуть. Перевернув подушку зрошеним слізьми боком униз і з тою щасливою думкою про завтрашню пенсію — заснув. Скільки тої жисті, щоб нею журитися!..

СЕКС КАНЦЕЛЯРСЬКИЙ

Є миті, які висвітлюють внутрішню сутність епохи, наче блискавка — ніч, принаймні набагато краще, аніж багатотомні аналітичні писання. Було це наприкінці сімдесятих років. Я тоді подовгу жив у селі, наїжджав до Києва хіба що у видавничих справах або — заплатити партійні внески, адже я був досить дисциплінованим членом "єдиної, правлячої". А був ще членом "єдиної, правлячої", правда, не вельми дисциплінованим через надмірне вживання алкогольних напоїв такий собі журналіст і літературний критик Портуляк. Один час він редагував міську газету, але якось, надуживши спиртним, серед білого дня, привселюдно, вибачайте, справив малу нужду під ліхтарем на Хрещатику, головній вулиці соціалістичного Києва, потрапив до міліції за грубе порушення громадського порядку і комуністичної моралі. У результаті — з редактора міської газети його погнали зі строгою партійною доганою і доручили виховувати у Київському державному університеті майбутніх журналістів — товариш Портуляк, виявляється, ще був і кандидатом якихось там газетярських наук. Минуло трохи часу, партійний комітет Спілки письменників уже готувався зняти з колишнього головного редактора і члена дружного письменницького колективу догану, коли — нова надзвичайна подія. Група студенток написала до парткому СПУ колективну заяву про те, що, приймаючи заліки, член Спілки письменників України комуніст Портуляк намагався безвідповідально залізти дівчатам під спідниці, ще й запевняв студенток, що майбутній екзамен прийматиме тільки у себе удома і п'ятірки, незалежно від знань, будуть забезпечені лише тим студенткам, які у нього удома "не дуже брикатимуться"... Усе це я дізнався уже пізніше. Тепер — про Марину Миколаївну. Дружина письменника-патріота, який, на жаль, рано помер від сердечного приступу опісля програшу важливого футбольного матчу київським "Динамо", вона, певно, років сорок, від самої війни до розпаду

незабутньої КГІРС, була незмінною секретаркою письменницького парткому. Багато хто із нас вважав, що саме вона, а не той чи інший голова Спілки, вони часто мінялися, вершить наші письменницькі справи. Розповідали, що до війни Марина Миколаївна, тоді ще — сімнадцятилітня чарівна Марина, працювала у Центральному Комітеті українського комсомолу, який тридцять сьомого року у повному його складі був посаджений, розстріляний або назавжди засланий у табори. Марину порятував тодішній партійний вождь України, що їй симпатизував: за три дні до арешту комсомольських чиновників, уже знаючи про скору енкаведистську чистку зміни, вождь перевів її у профспілки. Самого вождя, правда, теж невдовзі арештували і поставили до стінки, а Марина — порятувалася, і їй судилося багаторічне сидіння у нашому парткомі.

Нарешті, опісля таких роз'яснень, можна продовжувати мій розказ. І ось я заходжу до розкішного будинку Спілки письменників України. Літо, жодного творця нетлінок не видко, лише біля входу — чергова. "Є там хто у парткомі?" — запитую для годиться, бо знаю, що Марина Миколаївна — завжди на посту. Окрім єдиного відпускного місяця, на початку осені, коли вона насолоджується оксамитовим сезоном у одному з найпрестижніших партійних санаторіїв на південному березі Криму. Марина Миколаївна — давно чи й завжди у номенклатурі. І ось я піднімаюся сходами на другий поверх, де у глибині будинку — партійний комітет. Переступаю поріг просторезного холу — назустріч поспішає радісна, схвильована Марина Миколаївна. Побачивши мене, вона аж розцвітає на обличчі: трапився слухач для її екстреного повідомлення. Демонструючи у випростаній правиці якийсь папірець, вона гукає на весь хол, здається — на весь білий світ:

— Є довідка, довідка є, можна закривати справу!

— Яка довідка, Марино Миколаївно?! —Я почуваюся безнадійно відсталим від-бурхливого спілчанського життя.

І тоді Марина Миколаївна тріумфуюче вигукує:

— Є довідка, що комуніст Портуляк — імпотент!..

СЕКС ПАРТІЙНИЙ

— Секс — він і раніше був, тільки називався, звиняйте, інакше — блядки. Але ж ніхто не рекламувався і ніхто ні за ким не підглядував, бо се діло житейське. А усе ми знали, усе уміли змолоду

— без цих прилюдних злучок на екранах телевізорів. Як ото вони починають злягатися і смикатися одне біля одного, у кінах тих американських, то ніби я знову корову свою до бика громадського привела. Але і там ми — одверталися, із прилічія, аби бик той громадський наче не стидався своє діло потрібне робить. А се вже ми поробилися хужей тварей німих. Тічкою псів дурних на пустирі — ось ким ми стали...

Слухаю сільську сусідку говірливу і згадую своє редакторство у часописі "Київ". На початку вісімдесятих. Раптом, після затвердження на засіданні секретаріату ЦК КПУ, зробився я серйозною номенклатурною персоною. Чиновником досить високого рангу зробився. Але у глибині душі залишався я незмінно, впродовж усього життя — художником, не скованим оковами партійних чи канцелярських приписів, догм, вільним і на думку, і на язик. А колектив редакції був переважно жіночий: коректорки, літредакторша, художниця, кур'єрша, друкарки, технічний редактор, ще й на відповідального секретаря призначив жінку. Правда, коли затверджувався штат редакції, в одному високому партійному кабінеті мене попередили: "Із таким жіночим батальйоном ти ще намучишся. Дружню пораду тобі, Григоровичу, дам. Якщо не починав, а ти ще не встиг, мабуть, почати, то і не починай... Це коли мене обрали першим секретарем одного з райкомів на периферії, а на завтра — уже треба виступати на обласному активі із серйозним звітом, я кажу своїй секретарці-стенографістці: "Чи не зможемо ми з вами попрацювати після роботи у моєму кабінеті, бо серед дня стільки товканини, не зосередишся?" — "Звичайно, як ви скажете". І ось, відпустивши останнього співрозмовця, а вже звечоріло, кажу секретарці: "Замкніть

двері, бо цьому краю не буде, і — до мене у кабінет". Так і зробила. Правда, бачу — занавіски зашморгує, трохи здивувався, але — може, так і треба, щоб із вулиці менше проглядалося, бо ще хтось припреться. "Почнемо?" — запитую, зосередившись за столом у кріслі. Бо ж зараз маю диктувати. "Почнемо... — одвічає секретарка. — Як скажете..." Стала біля столу, пасок розстебнула, тут юбка з неї — шурх, і вже на підлозі юбка. А секретарка до мене у самих трусиках і панчохах на підв'язках простує. Спокійно так, по-діловому. То я — поза кріслом, поза столом, та у двері..."— "А хоч гарна ж була?" — запитав партійного бонзу. "Гарна чи не гарна, тоді так питання переді мною не стояло, і хай перед тобою воно не стоїть. Партійна була — і цим усе сказане. Але тікав я не від особи жіночої статі, а тікав я — від персональної справи і — відповідно — краху своєї партійної кар'єри..." Отже, мене було попереджено. І однак я дарував на свята квіти своїм чарівним (і не вельми чарівним, теж партійним) співробітницям за власні гроші, при нагоді обнімав привселюдно за плечі, цілував у щічки, а що вже язик мій ковзкий був щедрий на компліменти... Одне слово, я готував свою персональну справу на засідання спілчанського парткому. Поки грім не ударив. А він — ударив, і досить швидко. Як тільки одному із спілчанських функціонерів приглянулася моя редакторська посада. Машину було запущено. І ось пізнього вечора у мене на дачі дзвонить телефон. Невсипуща, непосидюща Марина Миколаївна. Незмінна парткомівська діячка, щось середнє між секретарем парткому і секретаркою...

— Володимире Григоровичу, мушу вас засмутити. До парткому надійшов письмовий сигнал із очолюваної вами редакції.

— А хто ж там сигналить? Мої наче всі працюють, нема коли сигналити.

— Сигнал анонімний, але — дуже серйозне звинувачення. Нібито ви пропонували своїм співробітницям по п'ять тисяч карбованців за ніч, ну, розумієте, за ніч розпусти...

Я був глибоковражений. Не сигналом, мене те найменше обходило, про автора я здогадувався, щойно попросив піти з роботи номенклатурненького лінивця. Мене вразила — сума. І взагалі, почувався я глибокоображеним, бо ще не був лисий, як нині, а — сорокалітній мужчина, як мовиться — у соку, в "авторитеті", немало жінок заглядалося без жодних натяків на якісь там гроші. А редакція "Києва" тоді містилася у видавництві, на вулиці Чкало-ва, добрий кілометр до найближчої станції метро. І я вигукнув у телефонну трубку, можливо, занадто емоційно:

— Марино Миколаївно! Та якби я пропонував жінкам по п'ять тисяч карбованців, тобто по автомашині "Жигулі", ще і з гаражем, за одненьку ніч, до мене стояла б черга від редакції до станції метро "Університет"!..

У телефонній рурці — довга, холодна тиша. Нарешті — такий же холодний, підкреслено офіційний голос Марини Миколаївни:

— Це з вашого боку — непродумана, брутальна політична заява. Ви ганьбите усіх радянських жінок, для яких головне—не секс, а щира любов до Комуністичної партії і соціалістичної Батьківщини.

— Але ж я не мав на увазі усіх радянських жінок, Марино Миколаївно! У жодному разі! — Мій слизький язик не визнавав гальм. — Я мав на увазі окремі екземпляри жіночої статі, розтлінні міазмами загниваючого капіталістичного Заходу!..

Марина Миколаївна без жодного слова поклала трубку. Але вранці знову подзвонила (попри усю її зовнішню партійність, яку вона носила, як корсет — жінки минулого століття, незабутня Марина Миколаївна була у глибині щирої української душі добра і шанобливо ставилася до письменників) і вже не казенним, а людським, навіть жалібним голосом попрохала:

— Володимире Григоровичу! А може б, ви усе-таки дістали довідку, щоб закрити справу щодо анонімки про ваші сексуальні домагання? Я маю знайомого сексопотолога, подзвоню, відрекомендую...

— Яку довідку, Марино Миколаївно? — не зрозумів я.

— Ну, таку, яку я колись допомогла дістати товаришу Портуляку, щоб закрити його справу. Довідку, що ви, даруйте, імпотент. Це — формальність, усі це правильно зрозуміють...

— Ні, Марино Миколаївно! —тут уже я серйозно обурився. — Не буде такого! Я ще не імпотент, ні, не імпотент! Я ще...

— Та це ж виключно на папері, аби до персоналки не допустити...

— І на папері я ще не імпотент! Та краще переживу персональну справу, аніж зурочу себе такою довідкою! —Я кинув трубку.

Але персональної справи не було. Бо на секретаріаті я заявив, що сам добровільно іду з посади головного редактора і не треба мене підштовхувати анонімками. І взагалі, за мною жінки ще чередою ходять, і без жодних п'ятитисячних інвестицій з мого боку...

Так завершилася моя номенклатурна жисть. Останні роки перед розвалом рідної партії я прожив переважно у селі. І все ж дожився ще до одної анонімки у той же спілчанський партком, на цей раз — уже із села. Писали про корову, яка постійно пасеться на моєму городі, отже, я уже — перероджeнець, куркуль, експлуататор і т.д. Корова справді паслася — сусідська. Але і на цей раз доля мене порятувала — партія розпалася, парткому не стало, не було кому розглядати анонімку. Здається, вона так і залишилася навіки у партійному сейфі, який досі не можуть відкрити. Ключі забрала із собою, уже на той світ, на жаль, незабутня Марина Миколаївна.

СЕКС ТУРИСТИЧНИЙ

Вона була вбрана у чорний брючний костюм, на початку сімдесятих такі костюми вважалися модними, на плечах, наче крила лебідки, лежала біла пухова шаль. І вона голосно, пересилюючи ревисько моторів повітряного лайнера, розказувала, як дівчинкою полюбляла гасати на конях. На денці її темних, жагучих очей пінилася материна циганська кров. На той час вона була директором московської трикотажної фабрики і очолювала нашу делегацію до Південної Америки від Товариства дружби. Далеко внизу крізь вікнини у хмарах голубів Тихий океан, а може — Атлантичний, мені було не до глибин географії, бо з кожною подоланою повітряним лайнером сотнею кілометрів я все більше і більше закохувався. Передчуваючи, що починаються для мене у черговий раз чорні дні (такими чорними днями була кожна моя закоханість, я не умів ані жити, ані кохати упівсили), я ладен був стрибнути з літака і пливти назад, до спокійних європейських берегів. Але було вже пізно, ніхто і ніщо не могло мене порятувати, я безнадійно згоряв у чорному полум'ї її задерикуватих, веселих очей. А яскраво-біла шаль, особливо коли об'єкт мого раптового кохання тонкими пальцями поправляла її краї на своїх високих грудях, відбирала від мене залишки тверезого розуму. Ближче до американських берегів океан застелили повстяні хмари, ще у Москві нас попереджали, що на Кубі розпочався період дощів. Хмари нагадували наше осіннє поле, або вистелені льоном луки, або пустелю. Зирячи у вікно літака, що починав поволі збавляти висоту, я мріяв, що він пірне у хмари без нас, а ми з нею залишимося на цьому полі, на цих луках чи у цих пустелях, одні-єдині на весь видимий світ, збудуємо курінь і будемо щасливі, а над нами сяятимуть зорі. І все ж це ще не було кохання, це ще була гостра, майже юна закоханість. Справжнє кохання почалося, коли ми дізналися, уже в аеропорту Гавани, що дві величезні валізи із одягом керівнички нашої делегації помилково завантажені до іншого літака, який досі уже наближається до Австралії. І вона залишилася на усі три тижні нашої мандрівки по спекотних країнах Південної Америки у темному брючному костюмі і з пуховою білою шаллю на плечах. Німб страждання навколо витонченої голівки із білим від кабінетної роботи лицем і жагучими чорними очима остаточно доконав

моє почутливе серце. Закоханість ще у гаванському аеропорту переросла у глибоке любовне почуття. Тим більше що його впродовж усіх наших днів на Кубі підігрівала ревність. Високий, стрункий латвієць вибивав стільця у мене з-під ніг, і я конвульсійне борсався в удавці нерозділеного кохання. До всього, латвієць добре співав, і, поки ми мандрували по Кубі в розкішному автобусі для туристів, вони сиділи поруч на перших кріслах і заливалися соловейками, а я, оскільки слон ще у золотушному дитинстві наступив на вухо, грав невдячну роль одного із слухачів їхнього дуету. Правда, я мав можливість погасити свою любовну гарячку елементарною хіттю, сексом, як тепер модно казати. На мене звабливо заглядалася москвичка Аллочка. Вона була низенька на зріст, але дуже повна, на Кубі ходила у яскраво-червоних шортах, що нагадували, завдяки пишним формам нижньої половини її тіла, дирижабль на злеті. І темпераментні кубинці, побачивши москвичку в червоних шортах, салютували стиснутими в кулак руками та патріотично скандували: "Рот фронт! Рот фронт!" Для мене ж секс ніколи не існував без клубка високих любовних емоцій. Розчарована у мені Аллочка пустилася берега і почала схиляти членів делегації Товариства дружби до групового сексу. "Мальчики, — казала вона, виходячи на гарячий піщаний беріг із пінистих хвиль океану, — влаштуємо сьогодні увечері груповичок?.." Врешті-решт, попереджена нашою керівничкою, під загрозою негайної відправки у зореносну Москву, де було під тридцять градусів морозу, вона вдовольнилася сексом із нашим перекладачем, п'яничкою, який жалібно каявся у своїх позашлюбних зв'язках за рідкісних миттєвостей протверезіння. І я знову залишився наодинці із своїми любовними переживаннями.

І ось настав наш останній, прощальний, вечір у Гавані. Завтра ми летимо далі в глибини південно-американського континенту. Товариство кубино-радянської дружби запросило делегацію на вечір коктейлів до кав'ярні, але для "загадкової російської душі"(більшість у делегації — москвичі) ті дружні коктейлі були як вода, годилися хіба що — запивати горілку. З нами у делегації був парторг цехової організації Московського коньячного заводу. Ми з ним мешкали в одній готельній кімнаті, і він признавався напідпитку, що об'їздив-облітав із делегаціями Товариства

дружби увесь білий світ, бо завжди бере у мандрівки по дві валізи дармового, звісно, коньяку. І після вечора коктейлів делегація наша зосередилася у просторому люксовому номері перекладача, де одна із цих валіз була постійно прописана. Коньяк полився рікою. Але спершу зауважили, що з нами нема нашої чарівної керівнички і співучого латвійця, хоч на вечорі коктейлів вони були. Жінки, які усе про усіх знали, про мої душевні страждання—теж, позирали у мій бік співчутливо. Я вийшов у коридор, побрів до кімнати, у якій жив. Поруч у люксовому одномісному номері мешкала керівничка. Двері були замкнені, за дверима — тихо. Я вийшов на балкон нашої з парторгом-коньякоробом кімнати. Внизу лежала неосяжно темна — кубинці економили на освітленні — Гавана. Лише внизу, над входом до готелю, світилася електрична лампочка. Біля входу стояли автомашини, звідси, з двадцять другого поверху, на якому ми мешкали, вони здавалися іграшковими. Балкон її готельного номера видавався таким близьким — якийсь метр, можливо, трохи більше. Нерозділена любов і шалена ревність робили мене відчайдушне сміливим і дужим. Я обплів ногами балконні перильця, перевісився над темною безоднею і ухопився руками за огорожу сусіднього балкона. Ще мить любовного подвигу — і я був на її балконі! Далеченько шекспірівському Ромео до мене тодішнього! Балконні двері до її кімнати були замкнені, завішені білими шторами, у кімнаті не світилося. Що було робити? Хвилин із десяток я стояв нерухомо. Прірва між її балконом і моїм тепер здавалася непереборною, страшно було і поглянути униз, на темну Гавану, на автомобільчики біля входу до готелю. Але від самої думки про ніч біля її балконних дверей і про ранок, коли у її чорних очах палахкотітиме нестримний сміх, мене кидало ще у більший жах. Я заплющив очі, схрестив ноги на перильцях тепер уже її балкона і потягся через провалля двадцяти двох поверхів до свого. Як я ухопився за свій балкон, як переніс на нього обважніле від страху тіло, не пам'ятав ніколи, не пам'ятаю і нині. Мовби сам добрий янгол переніс мене. Відтоді, до речі, я і повірив у себе як письменника: отже, якась сила берегла моє життя, аби я таки сотворив свої "нетлінки"... Але любов моя до циганкуватої москвички якось непомітно проминула, ніби випарилася. Нервове потрясіння, страх перед готельною височінню мене вилікували. Я повернувся до своєї делегації, яка зосереджено, з

московською діловитістю перепивалася. Усе ще тремтячими руками я налив із півсклянки коньяку Московського коньячного заводу і перехилив у себе. Делегація дружно і схвально зааплодувала мені, непитущому, про мою принципову тверезість теж усі знали. Я повторив спробу звичного єднання радянських людей у зарубіжжі, трохи не захлинувся коньяком, але знову, хай і через силу, — допив до дна. Під нові бурхливі оплески мас. З того вечора у Гавані пам'ятаю ще одне: мій сусіда по кімнаті, парторг цеху коньячного заводу, вкладає мене у ліжко, а потім кладе на лоба мені рушника, намоченого у холодній воді. І пам'ятаю благодушно-тріумфуюче визнання його:

— Нарешті, Володимире, ти стаєш человеком...

СЕКС ЛІКАРНЯНИЙ

Сексу у радянському суспільстві не було, це правда, але ж діти — народжувалися, отже, щось таки — було. Особливо коли тобі — дев'ятнадцять літ. Це тепер: підемо до дівчат — якщо вітру не буде... А тоді — жодні атмосферні фронти не впливали на духовну, і не тільки, потенцію. Шкода лише, що у часи нашої молодості дівчата були менш зговорчиві... А може , і добре це, є що згадать. Бо головне у любові (слова с е к с ми тоді майже не вживали) — штурм вершин. Можливо, тому, що ми тоді ще не були такі підковані у техніці любові, як нинішня молодь. Чесно кажучи, я мріяв дожити до сексуальної революції і не боявся робити з цього приводу напівофіційні заяви, навіть у перерві партійних зборів. Моя мрія здійснилася, але, на жаль, у моєму віці найсексуальніша революція не видається такою вже принадною. А може, тому, що багато вітряних днів на року випадає нині...

Так ось, одного серпневого дня п'ятдесят восьмого року сотворив я репортажик із колгоспних жнив Олишівщини, де починав свій трудовий журналістський шлях, і поспішив попутною машиною до Чернігова, у редакцію обласної газети. Уже в кузові автомашини стало мені гіршенько, в редакції — ще гіршіш, а через якусь годину я уже лежав на операційному столі в обласній лікарні — гнійний апендицит. Вивели мені

гумову трубочку із живота, якою довго сочився гній, і ще цілісінький місяць, тримаючись за бока, валявся я на ліжкові у палаті, де лежало десятків півтора тяжкохворих (хірургічне відділення!), або тинявся коридорами лікарні. Життя брало своє, і вже десь на третій тиждень, щойно зняли шви із рани, я вже був по вуха закоханий у високу, грудасту медичну сестру. Була вона трохи старша роками і вже встигла побувати замужем та розвестися, але мене це не зупиняло, навпаки, від самої думки про її зрілу жіночість мене усього обсипало гарячим приском. Через кожні дві доби вона чергувала уночі. І, коли хірургічне відділення пірнало у задушний лікарняний сон, ми подовгу, часом трохи не до ранку, розмовляли біля столика для чергових медсестер у коридорному закутку. На столику під металевим грибком затишно блимав нічничок. Я упівголоса, щоб не розбудити когось із хворих, читав їй свої поези, і давні, і нові, про мою любов до чарівної медички. Вірші я писав удень під розкішною липою, що вже ронила зжокле листя, у саду обласної лікарні. Незадовго перед тим у Чернігові вийшов літературно-художній альманах "Десна", де видрукувано було і мої два поетичні шедеври "Здрастуй, день!"та "Перед скульптурою ланкової": "...У серці пісня щастя грає. А поряд весь колгоспний люд. Твій подвиг у Радянському краї Зовуть величним словом — труд". І так далі, і тому подібне. Звичайно, я попросив родичів принести мені цей альманах у надії, що поетичне друковане слово допоможе мені упокорити серце медичної сестри. Вона попросила дозволу узяти альманах додому до наступної зміни, аби показати батькам, бо інакше не повірять вони, що у її відділенні лікується така заслужена особистість... Я великодушно дозволив — хай, мовляв, широкі народні маси знають своїх героїв. З яким жагучим нетерпінням чекав її наступного чергування! Любовниий сюжет в уяві моїй сягав апогею: я рішуче підійду до столика, на якім блимає нічник, і признаюся у своєму коханні, а вона радісно накине мені на шию солодкий зашморг рук своїх у білосніжних рукавах лікарняного халата, тут я прочитаю нового, щойно написаного під золотистою липою вірша: "Коханій у білім халаті..." Звечоріло, у палатах поміряли температуру, повечеряли, потроху вкладалися спати. Знову і знову визирав я у коридор — біля її столика на боковім стільці розвалькувате сидів довгов'язий телепень, який нахвалявся, що знає десять тисяч анекдотів, і справді, лускав ними, як

соняшниковим насінням. На стадіоні під час футбольного матчу його стукнули по голові пляшкою з-під пива, голові нічого не сталося, але пляшка розбилася від удару об голову на друзки і скельця посмугували шию, довелося накладати шви. І ось він уже тиждень розважав хірургічне відділення анекдотами. Медсестра реготіла, відкидаючись на спинку стільця і звабливо випинаючи футбольні м'ячі грудей, провокуючи на пенальті. Я демонстративно раз, і вдруге, і втретє промарширував коридором повз столик чергової, але вона навіть не завважила мене. Цього вечора, що я на нього покладав стільки надій, згоряючи у любовному вогні, для грудастої медички існував лише цей кам'яноголовий телепень із його примітивними анекдотами. І я — потроху розчаровувався у ній. Кинута раптово у вічну мерзлоту ревнощів, моя розпалена любов давала тріщину за тріщиною. Нарешті десь близько півночі лікарня уже геть спала, мішок із анекдотами попхався до своєї палати. Я рішуче підійшов до столика чергової і неголосно, але твердо (уже я почувався вільнішим від чар її) сказав:

— Вибачте, але мені потрібна к н и г а!

Ось тут, власне, і починається секс. У паленіючій уяві моїй. У сімдесяті роки я довго і мужньо боровся з редакторами своїх книг за народний вислів: у голові — свайба, а в матні — похорон... Дев'ятнадцять літ — це вік, коли ще весілля —г не лише у голові. Медична сестричка підвелася з-за столу, обсмикнула халат на своєму пишному бюсті і понесла його у глибину коридору з тією ж гордістю, з якою Брежнєв згодом носитиме свої незчислимі ордени та медалі. Оскільки ж я безпорадно тулився до стіни, як солдат, що не розчув команди начальника, вона повернула до мене своє фахово усміхнене лице і втаємничено-солодким, багатообіцяючим голосом проказала:

— Ходімо зі мною...

Ми ішли довгим коридором повз двері до палат, повз кабінет завідуючого відділенням, кімнату лікарів. "Мабуть, вона веде мене у сестринську, сестринська нині порожня..." — гарячкове думав я. Кімната

для медичних сестер була у торці коридору, після півночі чергові дрімали в ній, відчинивши навстіж двері. Але і сестринську ми проминули, зійшли по сходах на нижчий поверх, знову — коридор, геть порожній, безлюдний, бо тут містилися усілякі операційні, маніпуляційні, де нині дрімала ніч. Я не знав, куди ми ідемо, чого шукаємо, але — здогадувався і від самого здогаду весь пашів вогнем: досі я хоч і возив редакційним мотоциклом олишівських дівчат на береги Десни, але лише для того, аби під зоряним небом, під тихий плескіт деснянських хвиль читати їм напам'ять вірші, свої і — Сергія Єсеніна, якого теж мав за значного поета, хай і з відчутними мотивами занепадництва... Нарешті вона відчинила двері кімнати, клацнула вимикачем. У глибині кімнати, біля стіни я побачив тапчан, застелений білим простирадлом, його відгороджувала така ж біла ширма, у кутку виблискував умивальник, а біля нього на гвіздкові — червона гумова грілка із тонким шлангом і пластмасовим наконечником на ньому. Але чув я єдине — як повернувся ключ у замкові, вона — замкнула двері зсередини, усамітнивши нас двох, відгородивши від сонної, але багатолюдної лікарні. "Лягайте, я — зараз", — сказала вона. Дерев'яніючими від юначого хвилювання ногами я додибав до вузького, явно не розрахованого на двох тапчана і розпростерся на нім, тулячись до самої стіни, аби й вона могла лягти поруч. Але вона — затримувалася. Шуміла, клекотіла вода в умивальнику, за ширмою шелестів накрохмалений халат, десь у саду, за вікном підвивав пес. Я заплющив очі у передчутті однієї з найважніших таємниць життя, що ось-ось перестане бути таємницею для мене. А коли розплющив їх, вона стояла над тапчаном із гумовою грілкою, повною води, під рукою, мастила вазеліном пластмасового наконечника і сердито казала до мене:

— Як ви лежите? Давно слід було приготуватися! Я через вашу клізму хворих залишила!

Я клубком, бо усе ще болів розпанаханий і зашитий хірургом бік, скотився із тапчана і зашипів, як гусак на подорожнього, бо від пережитого раптом забракло голосу:

— Я просив вас повернути к н и г у ! Ви що, глуха?!

І, рвучи останні ланцюги любові, я повернув ключа в дверях, кинувся у напівтемний коридор. Останнє, що я бачив і чув у кімнаті: медсестра опустилась на край тапчана і задихалася від сміху, із гумової грілки на підлогу дзюрила вода. Повернувшись на свій поверх, я ковзнув у палату, упав на ліжко, накрився з головою пропахлою ліками і людським потом казенною ковдрою. Уже я не любив ту глуху тетерю, уже я майже ненавидів її. За те, що мої найполум'яніші, найвисокіші почуття звела до такої прозаїчної, приземленої клізми. Воістину, від любові до ненависті — один маленький крок. Мабуть, і недавня любов моя не дуже прагнула мене бачити: уранці вона передала альманах через свою змінницю. І, здавши зміну, зникла на два відгулочні дні. За ці дні я зумів поспіхом виписатися з лікарні, запевнивши завідуючого хірургічним відділенням, що рана давно мені не болить, а газета в Олишівці без мене — гине, і відповідальні товариші з обкому партії просять мене якнайшвидше узятися за своє бойове газетярське перо... Отак прозаїчна кліз м а навіки роз'єднала романтично закохані серця.

СЕКС ТЕОРЕТИЧНИЙ

Того літа виповнювалося мені дев'ятнадцять. Пропрацювавши два роки у редакції районної газети, я приїхав до Києва вступати на заочне відділення факультету журналістики. Із нею ми зазнайомилися в університетському коридорі, біля деканату. Вона щойно закінчила середню школу із золотою медаллю і вибирала, на який факультет подати заяву. Була вона дочкою голови райвиконкому із Житомирщини. І було їй — сімнадцять літ. І була вона у чорній, лискучій блузці, що тісно облягала її високі груденята. 1 у світлій спідничці — дзвоником. Моє юне серце закалатало, щойно я побачив її біля дошки для оголошень. А її юне серце — відлупило. Наступну половину дня ми провели у кіно і кав'ярні, а ніч — на лаві, у затишному куточку Володимирської гірки. Витьохкували у кущах солов’ї, заздрісне зирили із неба зорі. До дванадцяти ночі ми розмовляли про кохання, по дванадцятій — поцілувалися, і тільки. Опісля, поки й сонце зійшло, вона дрімала, поклавши голівку на мої

коліна. Я мужньо і самозабутньо намагався не заснути, думаючи про свої майбутні літературні звершення. Повернувшись до свого районного містечка, я справді написав оповідання "Двадцять чотири години кохання" і видрукував у своїй газетці. Оповідання нещадно розкритикувала обласна газета, звинувативши редакцію і мене у низькопробності і пропаганді буржуазних моральних цінностей. А між тим оповідання було наскрізь ліричне, про солов'їв, зорі і юначу закоханість, і в ньому ані словом не згадувалося про те, що тепер модно називати — "на споді". Кінцівку твору я придумав теж оптимістичну, у дусі часу. Уже не пам'ятаю, але, здається, узявшись за руки, ми брели назустріч ранковому сонцю, у бік вокзалу, звідки відходять потяги на цілину...

Насправді ж було так. Зустрівши сонце на Володимирській гірці, пішли ми до мене на квартиру. Зовсім поруч, у напівпідвалі, наймав я на час екзаменів куток. Господиня працювала у воєнізованій охороні якогось заводу, чергувала подобово. Змінитися вона мала лише увечері. Я мав ключа. Вона попросила праску і, поки я підігрівав на кухні чай, випрасувала свою спідничку та кофтину. Прасуючи, вона попросила кухоль з водою, зайти я не насмілився, подав кухля крізь напіввідчинені двері до кімнати. Вона була у чорній сорочечці, крізь яку виразно бовваніли усі інші деталі жіночої білизни. Я цнотливо одвів очі, вона загадково посміхнулася. Потім ми пили чай, потім бродили по старому Києву, потім довго сиділи у літній кав'ярньці і знову опинилися на нашій лаві на схилі Володимирської гірки. Пригрівало червневе сонце. Вона розстебнула три верхні ґудзики кофтини. Я мучився сумнівами: а чи не був занадто млявим і безініціативним минулої ночі? І, щоб не виглядати телепнем у її очах, став переконувати, що духовна близькість передбачає, врешті-решт, і близькість фізичну.

— А як це? — запитала вона, зирячи на мене наївними, як у дитячої ляльки, блакитними оченятами.

— Що — як? — не зрозумів я.

— Як це — фізична близькість?

— Ти що, нічого не знаєш про статеві стосунки між мужчиною і жінкою?!

— А звідки б я знала? У мене батько — дуже строгий. Поки школу не закінчила, із золотою медаллю, — жодних гулянок. До останнього навчального дня його шофер на уроки мене возив і забирав зі школи.

Тепер уже я — геть розгубився. Як тут поясниш, коли і сам ще толком не знаєш, хіба що — у загальних рисах. А вона дивилася на мене з надією, що ось-ось дізнається про найбільшу таємницю земного світу. Я підняв патичок, спробував було щось малювати на землі біля лави. Але рука — не слухалася, і весь я — горів вогнем. І тоді я прийняв рішення:

— Хочеш, побіжу куплю тобі книжку, ось унизу, на Хрещатику?

— Про що книжку?

— Ну, про усе це...

Вона скромно опустила очі, але куточки її повних вуст тремтіли, ніби від ледь стримуваного сміху. Про усе це я уже значно пізніше подумав. А тоді вона здавалася мені зразком дівочої цнотливості. А може, і була такою, хто зна? Можливо, це уже моя пізніша дорослість у мені заговорила.

— То побіжи купи...

— Тільки ж чекай на мене тут. Я — миттю...

І я побіг-покотився униз, на Хрещатик. Тоді на Хрещатику було дві книгарні. І в обох я трохи не кожну книгу перемацав. Продавці запитували, що я так розшукую. Але ж не міг я признатися... Від самої думки про це мені мову віднімало і я одвертав до полиць обсипане гарячим приском обличчя. Минуло з півгодини, можливо, більше. Я

вертався розпашілим від літнього сонця Хрещатиком — упорожні. Що я їй скажу, як розповім про те, про що соромно і думати? Піт тік із мене з-під синтетичного, сітчатого капелюха за комір зіжмаканої впродовж безсонної ночі сорочки. І тут мені трапилася книжкова розкладка. І — о диво з див! — на краю розкладки, серед фоліантів колишніх і сучасних класиків, що так мені збридилися за останню годину, тулилася брошурка у синій, непоказній, але такій радісній для мене обкладинці: "Роль і значення статевих стосунків у період розвиненого соціалізму". Я простяг продавцеві гроші, ухопив брошурку і побіг, не чекаючи на здачу, по крутих алеях Володимирської гірки.

Але її на лаві нашій — уже не було. Я прождав до пізнього вечора, пережовуючи словесну жвачку дослідження про статеві стосунки у період розвиненого соціалізму і проклинаючи усі світові теорії із проблем сексу. Відтак пошпурив брошуру до смітниці і похилитав на квартиру. Наступного дня я, пожертвувавши консультацією з історії, ще день пронудився на нашій лаві. Але вона — так і не прийшла. І вже не прийде.

Ніколи-ніколи.

СЕКС ГРУПОВИЙ

Політика — груповий секс. Груповичок—як ніжно казала москвичка Алла, член радянської делегації, дразнячи кубинців яскраво-червоними шортами навколо сідниці, що претендувала принаймні на третину території острова Свободи. Це геніальне визначення сутності політики і політиків спало мені на думку опісля багаторічних спостережень за бурхливою діяльністю Верховної Ради. Чотири роки самозабутнього життя у содамському гріху, за біблійним висловом (оскільки переважна більшість депутатів — мужчини), і ось — вибори, трах-тарарах, катастрофа — не переобрали, безперспективне судилище із вдатливішим претендентом, і — відчуття кінця світу, відлученості від груповичка. Працюючи впродовж останніх років у апараті Спілки письменників, що її штаб-квартира розміщена на Банковій, між Верховною Радою і Президентським палацом, в епіцентрі українського

політичного товчка, я маю нагоду спостерігати не лише за діючими депутатами, а й відлученими від групового політичного сексу. Останні ще якийсь місяць-два товчуться у районі парламенту і президентської адміністрації, не знаючи гаразд, куди себе подіти. Часом вони заходять до Спілки письменників, просять подзвонити по вертушці, — цей чорний ворон, символ минулої епохи, уже — майже безмовно, усе ще чатує у нашому з Юрієм Мушкетиком кабінеті. Начальники і начальнички, яких учорашні депутати звично видзвонюють по десятці, відповідають їм сухо і намагаються якнайшвидше закінчити розмову, зіславшись на зайнятість державними справами, хоч учора ще стелилися перед обранцями народу. Опісля таких принизливих телефонних спроб хоч якось діткнутися груповичка, од якого їх відлучили, найчастіше гроші багатшого конкурента, бо виголоднілий народ так само готовий торгувати собою, як і його обранці, учорашні виходять із нашого кабінету, за влучним народним висловом, наче мішком із-за вугла прибиті... Мені ж депутати, що опинилися поза груповичком, ще нагадують бджіл, залишених не вельми дбайливими, поспішливими пасічниками на місці пасік, що одної ночі помандрували з акаційного гаю ближче до розквітлих лип або від лип — на гречку. Вранці такі бджоли не знають, що із собою робити, гуртуються в групки на місці вуликів, більшість їх, врешті-решт, гине, частина, можливо, прибивається до інших пасік.

І ось одному з таких не обраних народом, уже — пенсіонерові, який особливо затято тинявся по сексуально-політичному товчкові, не бажаючи повірити, що, як казав незабутній спікер парламенту, ваше врем'я закінчилося, я вирішив дати шанс духовно вижити:

— Купіть у селі хату, одійдіть душею від цієї содоми-гоморри, і — напишіть спогади. Ви ж, хоч і автор безсмертних досліджень із глибин ленінської естетики, втрапили на хвилю національно-демократичного піднесення, бачили усю політичну кухню останніх років зсередини, — кому і написати про неї, як не вам?!

У глибині його навіки затьмарених результатами виборів очей справді засвітилося світло надії. І наступної вже неділі він стояв на терасі моєї дачі у Халеп'ї. Спершу, як ведеться, ми трішки порозмовляли про політику. Чомусь він у своєму програші на виборах винуватив не себе, а нинішнього главу держави, і запитав не без єхидства, чи правда, що Президент за статтю про нього у ювілейному альбомі заплатив мені дві тисячі доларів. Не правда, відповів я, не повівши і оком, Президент заплатив мені за статтю про нього три тисячі доларів. "Ого! — вихопилося у колишнього депутата. — Якраз — половина сільської хати..." "Лише третина, — розчарував я гостя. — У нас хати — дорогі, близько до Києва". І ми пішли по кутку дивитися хати, які пропонувалися на продаж. Недавній обранець народу так і не сторгувався з народом. Народ виявився не свідомим того, що екс-депутат потратився на минулі вибори, задля того ж таки народу, аби достойно представляти в парламенті його інтереси. Ми, власне, уже прощалися, коли в кінці вулички з'явився і підкотив до мого двору розкішний ясно-блакитний лімузин, порівняно з яким "дев'ятка" екс-депутата, одержана ним "на шару" від уряду на початку дев'яностих років за день до грошового обвалу (чим депутата, як і його колег, купили справжні володарі життя назавжди, з потрохами) видалася сиріткою, яка у попа обідала...

Тут мушу у своїм розказі започаткувати ще одну сюжетну лінію, якій судилося переплестися з викладеною вище. Дочка наших давніх знайомих, вроджених інтелігентів, з настанням нових часів мужньо пірнула, тікаючи від хронічних родинних нестатків, у ополонку комерції і — дивом дивним — не потонула, а — випливла з чималим матеріальним набутком. Залишивши батьків, у яких досі проживала, вона купила нову розкішну квартиру, тепер обставляла її. Віддаючи данину своєму інтелігентному походженню (батьки весь вік свій сильно переживали за рідний народ), вона вирішила обладнати кухню у демократично-народному стилі. Я ж впродовж багатьох років збирав експонати для сільського музею, вона це знала. Музей відкрили, але не усе із зібраного мною вмістилося, і тепер старі чавунні праски, дерев'яні ночви і миски, товкачі і навіть — лопата, якою "саджали" у піч тісто, валялися у мене у підвалі. Ось чим був викликаний цей несподіваний і дещо

екстравагантний візит нових українок у мою тиху сільську обитель. Приїхали вони утрьох — дочка наших знайомих, директор фірми, її секретарка і бухгалтер. Усі троє — високі, стрункі, довгоногі, у коротюсіньких, для годиться, спідничках. І усі троє — досить вродливі. Кремезний, із квадратовою будкою на широчезних плечах шофер запобігливо відчинив задні дверцята лімузина, і мої гості, як екзотичні пташки, випурхнули на припорошену курявою, давно не було дощів, сільську вулицю. Привітавшись, я мовив: "Ходіть до хати, дівчата, я — зараз". І продовжував розказувати екс-депутатові про сільські хати і ціни на них. Проте екс-депутата уже не цікавили хати. Він жадібно пас очима вродливиць, що чеберяли довгою стежкою через сад до мого гнізда у підніжжі гори. Очі політика свідчили, що його сексульна фантазія геть пустилася берега:

— А що це за дівки?

І тут я вирішив відплатити за тиражування брехонь про президентські долари:

— Дівчата як дівчата. Із фірми знайомств для заможних панів. Бачиш, який басурм'яга їх охороняє... — я кивнув у бік шофера, що незворушно возсідав за кермом розкішного лімузина. — Щонеділі привозить мені живий товар із самого Києва. А ви запитуєте про гроші, одержані за статтю про Президента. По триста доларів за візит плачу...

Губи екс-депутата вперто шукали одна одну і не могли знайти, через те голос його був якийсь шолудивий:

— А навіщо ж вам аж троє дівчат за таку шалену ціну?! Я посміхнувся загадково і трохи зверхньо:

— Пане депутате! Ви ж пройшли таку школу політичного борделю, невже не розумієте?.. Політика, та ще — у нашій Верховній Раді, врешті-решт, — це той же груповий секс... — Ось коли я уперше озвучив "од

мікрохвона" своє геніальне визначення політичного юрмища. —Та й що гроші? Минуще... Скільки того життя, то невже економити ще і на своїх солодких, хай і гріховних, забаганках?!

Високий гість мій ще ворушив губами, але голосу уже—не було. Якісь незворотні процеси відбувалися у його організмі і безнадійно політизованій свідомості. Мовчки сів за кермо своєї "дев'ятки", без жодного слова подав мені пітну долоню і рушив. Але ще із-за містка через Жолудівку, ризикуючи своїм безцінним для народу життям, раз-у-раз озирався на мій будинок. Вродливки навшпиньки стояли на широких сходах до будинку і, пригнувши гілля, рвали червоні яблука, їхні стрункі, довгі, оголені до найкритичнішої межі ноги палали у призахідному сонці, як свічі.

Мій високий гість невдовзі тяжко захворів. Мене досі мучить совість: а чи не стали причиною раптової недуги його типові для відставного політика заздрощі до моєї багатої сексуальної групової практики"?..

СЕКС ЛІТЕРАТУРНИЙ

Коли ми на початку сімдесятих, придбавши хату, оформляли у сільській раді купчу на неї, голова, чомусь дивлячись не на мене, а на мою дружину, застеріг: "Тільки ж отам у вуличці вашій Сонька червоний ліхтар запалила, так ви будьте обережні..." — "А що, це може перекинутися на стріху?.." —зіронізувала дружина. "Не на стріху, а на вашого чоловіка! — строго мовив голова. — А письменнику моральний бік слід враховувать, на нього народ рівняється, як стрій у війську — на правофлангового..." Запрошений мною на чарку, сільський начальник поплуганився з нами на наш Яблуневий куток. У вуличці нам стрілася Сонька, ми вже знали свою сусідку через вулицю, вона несла на коромислі воду від колодязя. Я мимохіть, попереджений головою, глянув на сусідку чоловічими очима. Була вона ще досить струнка, жилиста, мала довгі ноги і високі груди. Проте обличчям на "червоний ліхтар" Сонька не тягла. Коли я ще парубкував, про таких хлопці казали: "Якщо хустку на лице накинути, то — можна..." Демонструючи перед нами свою

владу і начальницьку строгість, голова сказав: "Як хочеш, Сонько, а свій червоний ліхтар — гаси. Ось письменники на кутку поселилися, Яблушне, можна сказать, входить у історію, а ти — безсоромство перед історією розводиш..." Але справжньої суворості у голосі начальника не було, я це відмітив.

Мабуть, і він час від часу забридав на світло "червоного ліхтаря". Сонька ж і бровою не повела на мову начальника, ніби і не чула його слів, привіталася з нами і зваблиро похилитала під вагою коромисла із двома відрами до свого двору.

Придбана нами хатка стояла в підніжжі гори, неподалік вулиці. Я ж того літа, та і в наступні, працював, коли не дощило, вище хати, на схилі, на терасі, зарослій молоденькими вишнями. Із тераси проглядалося трохи не усе село, розкинуте по наддніпрянських крутосхилах, а Соньчин двір по той бік вулиці був як на долоні. Я працював багато, цілісінькими днями, творячи і для "вічності", і для шматка хліба родині. Народ на мене, "правофлангового",як казав сільський голова, не рівнявся. Не було дня, коли б у Соньки не гостювали мужики, пробираючись до хати городом, від заростої верболозами стежки вздовж струмка. Особливо рясно мужиків було у її дворі двічі на місяць, на початку і в середині місяця, коли у колгоспі та на цегельні видавали платню. Я уже й тоді не полюбляв чоловічих розмов на подібні теми, але від балакучого сусіди знав, що Сонька бере за сексуальні послуги по три карбованці, а з "виходом", тобто сеансом стриптизу, як тепер сказала б наша цивілізована зміна, вимагає п'ятірку.

Так і горів "червоний ліхтар" на нашому кутку, денно і нощ-но, впродовж років. Десь року сімдесят шостого з'явилася моя книга "Люди на землі", посередненький романчик, зате, як тоді писали, на місцевому матеріалі. Перечитало його усеньке село. І ось несу я воду двома відрами повз Соньчин двір. Бачу, притулилася Сонька до загорожі, поклала півкулі грудей своїх на парканчик і їсть мене очима. Я поставив на землю відра, щоб перепочили руки, привітався. Сонька заусміхалася: "Ой, Григоровичу, яку ж бо льовку книжку написали! Що льовку, то льовку!

Але чого ж се ви так мене обминаєте, гребуєте мною? Інші мужики не гребують, а ви — гребуєте. Мо', я не усе по-культурному і знаю, але дещо умію, се вам будь-хто із мужиків скаже..." Це була відверта атака, і я так само відверто рушив у контратаку: "Соню, та звідки ж у письменника гроші? Ось я два роки цей роман писав, а заробив — і не питайте. А у мене ж дружина, дочка, та що казати..." І тоді Соня захоплено і щиро проказала слова, які я пам'ятатиму усе своє життя:

— Григоровичу! Та за таку льовку книгу я вам безплатно дам! Ой і льовко ж дам, тільки приходьте! Коли кури на сідало сядуть...

Сонька тримала багато курей. Ночували вони на горищі, і перед смерком, коли кури гуртилися в сінцях, вибираючись по драбині на свої верхотури, "червоний ліхтар" на нашій вулиці тимчасово гаснув, до початку нічної зміни.

Щедра і щира обіцянка Соньки — то була найвища оцінка вдячним народом моєї скромної творчості і такою залишиться для мене назавжди...

Інших оцінок мені і не треба.

СЕКС КОМІСАРСЬКИЙ

То ще був час, коли я вірив, що прожиті роки, набутий життєвий досвід роблять людину розумнішою. І я приглядався та прислухався до старих людей (мені не виповнилося і тридцяти) як до ходячих антологій мудрих думок. Не бажаючи множити власних помилок, я волів якомога повніше врахувати помилки інших. Моїй дочці було три роки, я щодня, по роботі, гуляв із нею у сусідньому скверику, була весна і все ще було, як сказали б нинішні американізовані молоді, повний ок'ей. Так само регулярно приходив у сквериk із онучкою, а може правнучкою, дідусь років... — такого віку, коли вже років, як мені тоді здавалося, можна не рахувати. Шістдесятирічні бачилися мені тоді неймовірними стариганами,

а на вісімдесятилітніх, з погляду моїх неповних тридцяти, лежав сивий наліт вічності. Поки діти гралися в пісочниці під грибком, ми сиділи на лаві і, якщо я не читав якусь белетристичну дурню, перекидалися словами. Про чергову перемогу київських футболістів, про нову золоту зірку на неосяжних грудях дорогого генсека, про високі ціни на полуницю, що її так полюбляють діти. Часом дідусь починав згадувати минуле, але швидко пригальмовував свій язик, певно картаючи себе за старечу данину спогадам. Він пам'ятав пуск першого трамвая у Києві, з'яву на київських вулицях і його пішкування од залізничного вокзалу останнього російського імператора, убивство Столипіна в Оперному театрі, початок першої світової війни, революцію, обстріл міста муравйовськими військами — усе те і багато іншого для нього відбулося ніби учора, а може, сьогодні уранці: часові пласти для нього перемішалися і злиплися, як, скоро по війні, цукерки, подушечки у бляшанці з-під американських бобів на найвищій полиці дощатого мисника у кутку нашої сільської хати. Нарешті я наважився і одного дня мовив до старого приблизно так: "Ось ви прожили таке довге життя, а мені його ще належиться прожити, то яку б найголовнішу пораду дали ви мені, аби не повторив я у своєму житті ваших помилок?" Дідусь надовго замислився. Нарешті, коли моя дочка уже почала коверзувати і я зібрався іти з нею додому, значимо мовив:

— Ось що пораджу тобі, синку, — головне, не пускай у свій дім комісарів...

І застиг на лаві, ніби скам'янів навік, дивлячись кудись у давноминуле, що усе ще було для нього таким близьким, реальним і болючим. Я нічого не зрозумів із занадто мудрої поради діда, проте не став далі розпитувати, відчув — не та хвилина, а, узявши дочку на руки, тихо, трохи не навшпиньки подрібцював від лави, на якій ми із ним сиділи. З тиждень старого не видко було у скверику, дівчинку на дитячий майданчик приводила не вельми привітна жінка літ сорока, ми з нею не були знайомі, і розпитувати про діда я не наважився. Одного дня я, сидячи на лаві неподалік від пісочниці, занурився у книгу і раптом (ніби й

не спливло тижня чи й більше) почув біля себе схвильований голос старого:

— Розворушили ви мене усього своїм проханням, а вже мені не рекомендується занадто поринати у минуле, вік не той, не те здоров'я. Підвищився тиск, гіпертонічний криз, теє-сеє... Але відлежався, карга з косою і на цей раз пройшла мимо. Весь вік свій проробив я бухгалтером-ревізором і наприкінці двадцятих ревізував останні непманські хитробуди, се уже товариш Сталін їх під знос пустив, проголосивши рішучий курс на повний соціалізм. І ось, коли я колошкав підозрілу торгову точку, за наводкою і наказом чекістів, тут осьдечки, на Євбазі, так тоді це непманське болото звалося, прийшла до мене дівчина літ сімнадцяти, красуня неймовірна, за батька, торгівця, просити. Ну, я і попався у сильце, у яке ми усі рано чи пізно, а попадаємо, я тоді ще холостякував, хоч уже був — не першої свіжості, як мовиться. Швиденько, за якийсь тиждень, сеє-теє, вона мене обкрутила, це вона уміла, що уміла, то уміла, нічого не скажеш, ми поженилися. До революції батько мій мав садибу неподалік Євбазу. Батьки у розруху померли від тифу, я вижив. Більшовики будинок одібрали, а мені залишили флігельок у глибині двору, пристойний флігельок, дві кімнати і кухня внизу, над ними — простора мансарда, тепла, знизу опалювалася. Ось у той флігельок і привів я свою юну красуню. Стали ми жить-поживать. Я уже ж, кажу, був жистю трохи поношений, степенний, як усі люди мого фаху, а вона — вогонь і полум'я. Але якось ліпилося. Вона — на курси бігала, у мене платня — маленька, бухгалтерська, брать у лапу я ніколи не практикував, та й страшно, я перед будь-якою владою завжди колінкував і колінкую, таким уже народився, і став я напитувать квартиранта у мансарду. А я з чекістами по службі знався, ревізійно-контрольне управління наче і не при них вважалося, проте — і при них. Так ось, поцікавився я в одного з них, чи не порадить він мені квартиранта, щоб міг непогано платити і вугіллям, дровцями забезпечував. А чекіст мені і каже: "Прислали нам в управління нового комісара, він шукає пристойної квартири, і близько щоб, у центрі, і в людей — політичне перевірених. Я порекомендую тебе, думаю, що йому твоя мансарда підійде, уже третю ніч на дивані у кабінеті спить". Аж ось

мені на роботу дзвонять із тої вже чеки: "Ідіть раніше додому, чекайте на гостя". Прибіг я у свій флігельок, а моя красуня — ще у постелі ніжиться. "Піднімайся! — гукаю. — Комісар зараз приїде!" А сам по кімнатах кинувся, сяке-таке прибираннячко роблю, бо вона у мене до господарства дуже інертна була, я, каже було, не у прибиральниці до тебе ішла. Правда, швиденько вбралася, наштукатурилася, напарфумилася — свіжа французька булочка, їй-бо. А як авто комісара біля ґанку зупинилося, сіла у крісло, довгу дамську папіроску закурила, ніжка на ногу, погляд — загадковий, багатообіцяючий. Потім вона казала: "Це я тобі квартиранта приланцюжила, на біса йому твоя скрипуча мансарда — без мене..." А й правда. Як побачив комісар мою красуню у глибокому фотелі з папіроскою, з том-ним поглядом з-під крутих брівок, уже й мансарду не хоче дивитися, завдаток у руки мені суне, не рахуючи, а сам із неї очей не зводить. Я збоку стою, а теж відчуваю — наче розряд раптовий електричеський між ними двома, аж іскрить і потріскує, ось-ось, здається, блискавка із грозового неба у кімнату ударить. А він... Що — він? Такеє-сякеє, але ж молоде, струнке, чекістська форма на ньому, весь у портупеях, хромовики — як дзеркала. Пізніше двірник, якого ще мій батько на роботу брав, скаже: "А знаєте, пане-товаришу, чого ваша краля так швидко на ньому повисла? Бо від квартиранта вашого кров'ю пахло, а деякі женщини запах цей сильно люблять..." Пахло від чекіста кров'ю чи ні, але працював він більше уночі, під ранок десь привозило його авто у двір, тяжко піднімався дерев'яними сходами у свою мансарду, до половини дня відсипався, а у полудень за ним знову персональне авто прибувало. Ну, живемо-поживаємо, сякеє-такеє, тиждень минає, другий, третій. Уже у нас на кухоньці повно продукту різного дефіцитного, із спецмагазинів, се уже начальники комунізм для себе будували, уже моя краля для комісара вечері готує і до мансарди носить, щоб поїв, коли із нічної роботи повернеться. Ну, і мені ж, сякеє-такеє, перепадає якась крихта від панського столу. Живемо-поживаємо, це уже комісар за наступний місяць заплатив справно. Аж якось вертаю я, стомлений, із служби, уже під вечір, коли перестріває мене двірник наш і каже: "Що, пане-товаришу, на свою зміну біля жінки власної заступаєте?.." Тут до мене нарешті і дійшло. Назавтра відпросився я у начальника, до лікаря, мовляв, треба, прибігаю додому,

це ще десь не полудень, але уже і не ранок. Не дзвоню, відмикаю своїм ключем двері, заходжу у спальню, а вони — там удвох і так любляться, що й ходи моєї не чують. Що красуня моя з тим комісаром виробляла, яким кандибобером біля нього викручувалася, мені за усе наше подружнє життя ніщо сякеє-такеє і не снилося. Я скромно, степенно так кахикнув, тут вони трохи до тями прийшли. То моя законна одразу у наступ: "Хіби ти не здав мене разом із мансардою?!" А комісар на годинника глянув, уже скоро за ним мало авто прибути, і діловито так каже: "Хай ваша, громадянине, колишня супруга ще одну ніч під одним дахом із вами перебуде, а завтра я одержую казенну квартиру і заберу її назавжди, бо ми одне одного полюбили нестерпиме..." Чого мені та ніч коштувала, один Господь знає. Проходив я по флігельку од темна до видна, ніби із нестерпним зубним болем. А красуня моя замкнулася у нього на терасі і спала спокійно. Комісар під ранок не повернувся, але скоро прислав машину і жона моя з'їхала од мене з усім своїм непманським барахлом. Ну ось і уся моя історія. Майже уся. Бо я її, красуню мою, услід ще більше полюбив. І стежив за жистю її здалеку, як за сонечком. Ще той комісар трохи у Києві попрацював, потім забрали його у Харків, а як столицею став Київ, призначили начальником обласної чеки, у Чернігів. Там у них синок народився, і жили вони добренно, окрему віллу мали, із садом. У тім саду вона дитину свою бавила, і я, коли виїздив до Чернігова на ревізію, повз віллу спеціально проходжувався, щоб на неї здаля крізь ґрати металевої загорожі поглянути. А вона мене не помічала, дитятком своїм тішилася, та, мабуть, уже забула, як і звали першого чоловіка. Сякеє-такеє, аж приходить тридцять сьомий годок. 1 ось його виключають із партії і вночі мають забрать, а тоді і жінку не щадили, в один казан із чоловіком кидали, смертельний. То він додому вернувся, серед білого дня жінку застрелив і себе, а на дитя рука,мабуть, не піднялася. Такий хлопчичок у них гарнющий був, як картинка, по алеях саду їхнього усе дріботів. Того хлопчика під чужим прізвищем у дитячий приют одвезли, під Київ. А я знайомих чекістів і далі мав, служба така, вони мені і підказали куди. Так одразу не можна було і заїкнутися, тавро на ньому було — син ворогів народу. А як війна почалася, приют стали вивозити, уже такого контролю не стало, німець підходить, я підкотився і, вважай, за персня золотого, що від матері

зостався, теє-сеє, дитя бідне у директриси викупив. А я так і не женився, жив і далі вовком у флігельку своєму, спогадами про неї, проклятущу відьму, жив. Тут мені у житті — посвітлішало, бо уже я не сам, а із синком її. Окупацію ми з ним, сеє-теє, перебули у Києві, а як червоні вернулися, документи на усиновлення зробив, мовляв, на вулиці хлопця підібрав, як наші відступали. І ось уже внучкою тішуся, а онук — школу закінчив і до міліцейського училища вступив...

— А син хоч знає — про комісара?

— Син знає, що з дитячого приюту його я узяв і виростив, а про комісара — ні, навіщо йому — про комісара? Вам першому розповів. Бо ви про найголовнішу житейську пораду у мене запитали. І ще раз вам повторю як на духу: не пускайте у свій дім комісарів і проживете життя — щасливо!..

СЕКС ПЕРЕБУДОВЧИЙ

А починалося так революційно-піднесено! Перебудовчо починалося — усі ми тоді були хмільні, навіть такі тверезяки, як я. Я їхав до Італії, а тим часом дорожники обіцяли "кинути" до мого двору у Халеп'ї асфальтовий відросток від траси, аби ніколи не заросла до письменника стезя народна... Досі і народ, і всіляка там київська інтелігенція, що зрідка мене провідувала, тонули у болоті, особливо восени та після щедрих дощів. Координувати процес прокладання асфальтової стежки до письменника заповзявся голова місцевого колгоспу, за однієї, правда, умови — якщо письменник привезе для нього із загниваючого Заходу не менше трьох журнальчиків "із голими бабами". Голова колгоспу кохався у сексуальних анекдотах і розмовляв лише "про це", зрідка розбавляючи свою емоційну балачку сухуватими згадками про гній, корів та цукрові буряки. Тепер я мусив забезпечити для нього тєоретично-видову базу. Такі закордонні журнальчики голова бачив на дачі якогось високого начальника, коли завозив йому колгоспного кабанчика, і був посвячений, під випивон, у глибокі теорії сексуального життя...

І ось я у Римі, у Флоренції, у затишних сицилійських містечках товчуся навколо газетних кіосків, а виконати замовлення халепського голови не наважуюся, соромно перед кіоскерами. Ще я не перебудувався повністю, ще не доріс внутрішньо до висот західної цивілізації. І перекладачеві, московському "рубасі-парню", випивосі і балагурові, не признаєшся, не попросиш купити — продасть або на таможні, або потім, звітуючись перед хлопцями із відповідних органів. Ми — ще тільки на зорі перебудови. Колись, у сімдесяті роки, отакий собі московський алкаш, перекладач нашої делегації, повернувшись додому, просигналив угору, що троє нас, киян, стояли у черзі до борделю у центрі Ліми, столиці Перу. Хоч насправді ми прагнули не до борделю, а на денний сеанс популярного тоді на Заході кінофільму про велетенську акулу і, не знаючи мови, приєдналися до черги під рекламним щитом із пащекою чудовиська, а то справді була черга не до кінотеатру, а до відповідного розважально-сексуального закладу... Аж через п'ять років, коли я лаштувався було у складі офіційної делегації України летіти до Америки, мені нагадали на співбесіді про той випадок у Лімі і порадили бути обережнішим із чергами, бо, мовляв, можливі провокації капіталістичних спецслужб... До моїх проблем із "спецжурналами", замовленими головою колгоспу, додалася проблема незапланованої перевитрати валютних коштів. Перед польотом обміняли нам у зореносній Москві аж по тридцять радянських карбованців, за курсом — двадцять вісім доларів. Я купив диктофончик, ще — якісь дрібниці для дружини та дітей, і мої валютні фінанси заспівали романси. Дуже тонкими голосами. Одного вечора, на Сицилії, ми поверталися із древніх Сіракуз. Машину вела чарівна італійка Лоретта, поруч мене сиділа в машині не менш чарівна українка Оксана, яка знала італійську мову. В одному з містечок машина зупинилася перед перехрестям, на червоне світло. До нас кинулися юні циганки із квітами. Я мав би їх купити і вручити своїм дамам. "Советіко..." — коротко проінформувала Оксана крізь опущене скло дверцят ентузіасток ринкової економіки, знаючи про мій скрутний фінансово-валютний стан. "А, советіко!.." — розчаровано вигукнули циганки і відвернулися від нашої машини. Оте нещадно-презирливе "советіко..." стьобнуло мене, як вкрай виснажену колгоспну клячу батіг із дротяним охвістям. У мені зануртували патріотичні почуття, у мені прокинувся

приспаний було валютним безгрошів'ям мужчина, я вискочив із машини, дістав із нагрудної кишені останні мільйони італійських лір і сунув їх у чіпкі руки циганок: "На усе — квіти!" Так я підтримав міжнародний авторитет Радянського Союзу в останні роки його існування. І— залишився без валютних заощаджень... На аеродромі у Римі, де нам випало довго чекати літака, я відбився від рідного гурту і зайнявся вивченням загниваючої капіталістичної дійсності. На одній із розкладок, у закутку пасажирської зали побачив раптом цілі звалища так потрібних моєму пристрасному землякові журналів — "із голими бабами" на замацаних, наче аж пітних обкладинках. Не роздумуючи, позичивши у сірка очей, як сказали б мої земляки (а, що соромитися, хай у моєму селі знають правду про моральне падіння буржуїв!..), я вигріб із кишень останні металеві ліри, демонстративно, не рахуючи, висипав перед продавцем — знай наших, узяв із звалища три верхні журнали. Продавець кинув оком на монети і закивав головою, втім, здається, він ладен був віддати мені той інтелектуальний скарб і безкоштовно...

І ось із валізкою у руках, в якій — плоди морального розкладу Заходу на самісінькому дні, передбачливо загорнені у газету італійських комуністів, іду через московську таможню. Почуваюся я першопроходцем, тим, хто сіє бурю, так називали революціонерів, агентом ленінської "Искры", з якої колись, коли тоталітарний режим демократизується, розгориться полум'я вимріяної головою нашого колгоспу сексуальної революції. Прикордонник ковзає очима по моєму суворому, підкреслено незворушному обличчю, переводить погляд на мій службовий закордонний пашпорт і — стукає штампом, знак, що рідна соціалістична держава розкрила обійми назустріч своєму синові, що повернувся додому після двотижневих блукань по буржуазних манівцях. 1 ось ми уже із сільським сусідою, сорокарічним Митром, відзначаємо моє повернення у рідні пенати. Після третьої чарки, коли, здається, уже усе про пекло капіталістичне мною розказане, аби заповнити довгу паузу, бо сусіда мій — не вельми балакучий, показую мужньо провезену через кордон порнографічну продукцію, приготовлену для голови колгоспу. Митро так прикипів до тих журнальчиків, що навіть грізний голос його дружини Варки, який нагадував, через рівчак про бичка та свиней, для

яких давно час накосити трави, не міг від них одірвати. Я пішов за ворота помилуватися асфальтівкою до самого мого двору, а Митро усе ще потів над моїми закордонними роздобутками. Назавтра я вручив журнали голові колгоспу, в такий спосіб подякувавши за сприяння щодо "стезі народної" до двору письменника, яка ніколи не заросте.

Минуло з півроку. Іскра, пронесена мною через московську таможню, розпалила у серці мого сусіди Митра негаснуче вогнище. За кожної зустрічі він тільки і говорив що про ті журнали. Тим часом суспільство наше все помітніше цивілізовувалось. Ось по радіо зазвучала реклама львівського видання "Усе — про секс", із повною передоплатою, — перша ластівка скорої сексуальної революції на рідних теренах. Митро приніс гроші і пошепки, хоч між нашими хатами — яр завширшки метрів зі сто, попросив мене, коли буду у Києві, замовити те сороміцьке львівське видання, бо він у себе на пошті, де кума—поштаркою, зробити того не може, жінка дізнається — уб'є. Так я ще раз прислужився майбутній сексуальній революції. Минуло, можливо, ще з півроку. Повернувшись у село після зими, я запитав у сусіди, чи одержав він замовлену і оплачену книгу. "Ні. А хіба вона на мій двір прийде?!" — наполохано перепитав Митро. "А на чий же? Я, Митре, уже старий, щоб таку літературу замовлять". Сусіда глибоко задумався. Тепер я бачив із вікна, як запобігливо, вискакуючи з двору, зустрічає він свою куму, поштарку. Працював Митро на плавучому крані на Дніпрі по дві-три доби безперервно, а потім тиждень — домував. І так судилося, що довгождана бандероль зі Львова надійшла, коли Митро на крані розбудовував уже незалежну Україну. Весна тільки починалася, листя на деревах ще ледь бриніло салатово, і я з вікна спостерігав за цією історичною миттю, що значила межу між селом нецивілізованнм і селом цивілізованим. Розрізавши сікачем, яким дрібнила буряки для корови, шпагат на бандеролі і розгорнувши цупкий папір, Варка як стояла, так і сіла на призьбу. І раптом за-голосила-заголосила, наче по покійнику. Поштарка побігла у хату по валокордин — Варка була сердечниця. Що ж, подумав я, повертаючись до своєї друкарської машинки, жодна революція не перемагала без конфліктів і жертв. Такий закон суспільного поступу. Хіба сексуальна — виняток?

Наступного ранку я з цікавістю поглядав на сусідський двір. Село є село — кожна ніби незначна подія тут набуває світової ваги. Нарешті бамкнула залізна хвіртка, це Митро повернувся із роботи. Як я і передбачав, жінка уже чекала на нього. Із коромислом у руках. А була Варка ставна, широка у плечах, на голову вища од чоловіка. Коли спалахували під час аж занадто щедрого чаркування бійки поміж мужиків, Митро завжди відступав за надійну жінчину спину. Побачивши Варку з коромислом у правиці і незугарненькою, але коштовнішою за грубі фоліанти брошуркою "Усе — про секс", здогадливий Митро усе зрозумів, відкинув убік торбинку, у яку набирав з дому харчів на тривалу зміну, і побіг через ще не зораний город до рівчачка, що розділяв наші садиби. Варка — слідом. Здаля я не чув усього, що вона кричала, лише уривки фраз долітали до мене: "На блядки, на бляшки тебе потягло! Вигуляється за три дні на своєму крані, поки я туточки у гною копаюся, дак йому — пози подавай! А дручка, паразит поганий, не хочеш?! Я тобі таку позу покажу, чортова душа, що тобі до смерті не закортить..." Митро перестрибнув через рівчак, ще повний з весни води, широкими стрибками, як заєць, перетнув мою грядку і подерся по ще сивому, крутому схилові між акацийних стовбурів на Московську гору. Я почувався спостерігачем та істориком бурхпивих революційних процесів на українському селі. Провівши чоловіка до середини схилу, Варка нарешті згадала про свої сердечні недомоги і повернула назад. Митро ж, не озираючись, зник за шпилем гори. Варка ішла косогором, тяжко опираючись на коромисло, наче на костур, у бік моєї хати. Брошурки "Усе — про секс" у її руці уже не було, певно, пошпурила услід чоловікові. Сіла на вкопану у моєму саду лавочку, довго відсапувалася, обличчя її справді було припухле, нездорове. Я почувався трохи винним у тому родинному бешкеті і теж мовчав. Нарешті Варка мовила, наче виправдовувалася, не переді мною, а перед Митром, якого їй уже було шкода:

— Хоч би воно куди далеко не забігло, лякливе ж, як той заєць... Може, я що й не так, може, я — сильно вироблена. Жисть трудненька стала, а виживать якось треба. У нас же і курочки, і гусочки, і індички, і корівка з телятком, і п'ятерко свиней, чого тільки нема. І усе чисто — на мої бідні ручечки. Дак воно ж і правда, я вам признаюся. Як натягаюся за

день тих корзин, та ношок, та чугунів, дак мені усе теє мужеське причиндалля хоч на носа мого повісь, я — і оком не поведу...

Підвелася Варка та й похилитала крутосхилом додому, раз у раз озираючись тривожно на шпиль Московської гори, за яким зник, наче розтанув у весняному небі, її сєксолюбний Митро.

СЕКС ЗАСТІЙНИХ ЧАСІВ

На початку сімдесятих мене обікрали. У зореносній Москві, куди ідейні батьки послали удосконалюватися у знанні партійної історії аж на два місяці. Обікрали у гуртожитку Інституту літератури майбутні інженери людських душ. Я ще був молодий, не так давно скинув із себе солдатську шинель, гімнастерку та кирзовики, ще полюбляв чепуритися і раптом опинився, у чому пішов на зустріч із перекладачкою. Трохи грошенят підкинула Спілка письменників — як потерпілому у період ідеологічного загартування. Але у розпал застою, як пізніше назвуть цей час, полиці крамниць, навіть московських, були голі-голісінькі, усе з одежі, щось путнє, треба було — діставати. Пам'ятаю, трохи пізніше я знову приїхав до Москви, де готувалася до видання книга, жив у готелі "Росія". Одного ранку вийшов із номера—народ біжить по коридору, в один бік. Побіг і я, так радянська людина була вихована, або, думаю, горимо і треба з усіма рятуватися, або щось дають. "Куди біжимо?!" — запитую у тлустого мужчини, що важко сопе поруч. "Розпродують, що не купили депутати, у спецмагазинчику..." Справді, прибігаємо — у холлі натовп, попід стінами — розкладки, через спини бачу — закордонні шмотки, дефіцит. І поки я проштовхався до прилавка, залишилися самі сорочки чоловічі, справді гарні, лляні, вишиті, індійські. Я вихопив дві останні, і вони слугували мені усі сімдесяті роки на виходи, як казали тоді, урочисті, празникові. Але тоді, одразу після пограбування, проблема одягу для мене стояла досить гостро. Аж тут трапилася далека родичка, яка мешкала у одному із шахтарських міст і працювала у торгівлі. Вона наобіцяла мені гори дефіциту, якщо приїду погостювати. І я піддався на умовляння, хоч дуже важкий на підйом. Скажу одразу, що моє триденне гостювання вилилося у суцільне застілля, од якого я геть очманів,

оскільки ніколи не полюбляв посиденьок за щедро накритим столом. Свої можливості щодо дефіцитів моя родичка, м'яко кажучи, перебільшила. З одягу я привіз хіба що синтетичну теніску із замочками, у якій у спеку було жарко, наче в кожусі, і яка дряпала шкіру. Теніску ту я давно викинув на смітник. Зате у пам'яті залишилася невигадана історія, якою того літа жило шахтарське місто, усіляко її обговорюючи. Тут я перекажу самий кістяк її.

Перший секретар міського комітету партії (єдиної, правлячої, спрямовуючої, інших партій на терені "одної шостої суші" тоді не було), маючи законну дружину, завів коханку. У невеликому провінційному місті усе таємне дуже скоро перестає таким бути. Втім, партійний вождь не вельми і приховував своє розговіння на стороні. Тим більше що коханка, недавня перукарша, зробивши такий поважний ривок у кар'єрі, покинула працю і розважалася, їздячи по міських крамницях та вимагаючи того, що притримують під прилавками для потрібних людей. Машину для поїздок по крамницях присилав високопосадовий коханець — свою ж таки, чорну службову "Волгу". Коханка завела великого, породистого пса на кличку Рекс. Під час поїздок по місту Рекс поважно возсідав на передньому сидінні "Волги", де звичайно сидів сам перший секретар. Невдовзі дотепний народ став звати свого партійного вождя, поза очі, звісно, теж Рексом. Відповідні органи просигналили угору. А тут ще у краї заворушилися, через брак харчів, шахтарі. Угорі було вирішено вжити термінових заходів. Рішення спустили униз, самому ж першому секретареві міськкому. І той розпорядився, аби зберегти і своє крісло, і свою пасію, організувати для колишньої перукарші фіктивний шлюб. Якомога гучніший, щоб народ — чув і бачив і, врешті-решт, перестав перемивати кісточки своєму партійному натхненникові. Проведення такого відповідального заходу доручено було найближчим до вождя людям — завідуючим відділами міськкому партії. Жениха довго шукали, але — знайшли у глухому селі найвіддаленішого району області, за триста карбованців молодий колгоспний тракторист згодився узяти фіктивний шлюб. Його привезли у місто, поставили перед очі партійного вождя — у замасленій куфайчині, солдатській шапці, кирзовиках. Вождь розпорядився підодягти жениха, але грошей на це дійство не виділив.

Організатори повезли тракториста у міський партрозподільник, вбрали у все новеньке — костюм, пальто, черевики, хутряну шапку. По тому до жениха привезли нерукаршу, поставили їх у міському Будинку щастя на рушник, розписали. У квартирі нареченої зімітували голосне весілля. Щоб чули сусіди і перехожі. На магнітофон поставили касету із весільними піснями, увімкнули на повну гучність. Раз у раз звук стишували, щоб прокричати "Гірко!" Але між нареченим і нареченою сидів суворий секретар міського комітету з ідеології і зупиняв будь-які спроби хмільнуватого молодого перетворити фіктивне весілля у подобу справжнього. Потім — згідно із планом заходу — розпочалися танці. За усіх варіантів цієї історії, яку я чув із багатьох вуст, завідуючий організаційним відділом міськкому партії грав на акордеоні, а завідуючий відділом пропаганди та агітації бив у бубна. Коли жених подавав ознаки протверезіння, йому доливали у склянку. Закушував жених печивом, через те й незаплановано захмелів. Але уже сутеніло, "весілля" щасливо завершувалося. Тракториста розлучили із перукаршею, повезли знову у партрозподільник, зняли узяту напрокат, бо за неї не було заплачено, празникову одіж, переодягай у його старе сільське дрантя. Відтак чесно сунули у кишеню гімнастерки зароблені женихом триста карбованців, а в кишеню куфайки — пляшку горілки, відвезли на вокзал і посадовили у вагон поїзда, що котився повз його далеке село. Згадавши вродливу наречену, власне, свою законну супружницю (розписалися ж!..), з якою його так спішно розлучили, тракторист засумував і потроху вицмулив пляшку горілки. Прийшов він до тями на пероні залізничної станційки, від якої до рідного села було п'ять верст баюристої, розмоклої полівки. Куфайка на нім була, і шапка, і гімнастерка, але грошей у кишені гімнастерки — не було, почистили кишені у вагоні. Оцей детективний факт і спричинив скоре падіння партійного вождя шахтарського міста. А ще те, що організатори заходу поскупилися навіть на шапку для жениха. Коли тракторист, випивши, починав свої мрійні спогади про хутряну, пижикову, шапку, йому ніхто не вірив, бо ніхто із селян такої розкоші на нім не бачив. І недавній жених написав самому Брежнєву, у столицю нашої Вітчизни Москву, передавши листа, як йому нарадили, через залізничників на станції, інакше, мовляв, лист до Кремля не дійде, перехоплять місцеві вожді. Тракторист, дарма що перебував на власному

фіктивному весіллі під хмільком, так детально описав сам захід та його партійних організаторів (а на доказ продемонстрував ще і штамп у пашпорті), що сумнівів угорі не виникло, тим більше що й сигнали із шахтарського міста уже були, і неодноразові, люди у нас — грамотні. А ще — настав час для такого ж фіктивного, як весілля коханки партійного вождя, оновлення партійних кадрів. І справі дали хід. Перший секретар міськкому загримів під фанфари. Правда, врешті-решт, його призначили заступником міністра вугільної промисловості. І взагалі, історія мала щасливий кінець. Не було кому вигулювати Рекса (раніше його вигулював один із помічників партійного начальника), і перукарша виписала із села свого законного мужа, відмивши та прибарахливши його. У новій суспільній іпостасі недавній колгоспний тракторист перевиховався, покинув пити, і, коли я гостював у шахтарському місті, щаслива родина "звіздила" свою третю дитину. Кумував на "звіздинах" заступник міністра вугільної промисловості, перебуваючи у законному службовому відрядженні. Міська влада, турбуючись про забезпечення трудящих житлом, надала багатодітній родині розкішну трикімнатну квартиру у престижному районі міста. На вхідчинах завідуючий організаційним відділом міськвиконкому грав на акордеоні, а завідуючий відділом культури міськвиконкому, обоє — колишні завідуючі відділами міського комітету партії, — звично лупив у бубна. Отака собі невигадана застійна історійка...

СЕКС СЛОВНИКОВИЙ

Була рання осінь року сімдесят п'ятого, я писав оповідання "Кролик" — про стиглу весну, коли скіпка на скіпку скаче, про колишнього колгоспного начальничка, якому на старість закортіло скоромного, але — у голові ще свайба, а у матні уже похорон... Ця народна фраза згодом коштувала мені чимало крові і нервів, поки оборонив її від зазіхань імпотентного, навік переляканого редакторського пера. Окрім начальничка-пенсіонера, героїнею оповідання була сільська повія, "червоний ліхтар", як називав її голова сільрадівського виконкому. Ще було слово, точне, образне і благозвучне, яким повію назвала було дружина мого героя, коли повернулася з базару у районному містечку і

побачила, що у клітці немає кролика. Вона стояла на пагорку свого дворища і гнівно гукала до повії через глибоку вуличку, вимагаючи повернути кроля, узятого "червоним ліхтарем" ні за що, бо, як пожалівся її малосилий мужичок, нічого не получилося, а обіцяного кроля повія все одно реквізувала. Я того несподіваного, не внесеного у словники слова не записав одразу, воно опустилося на денце художньої пам'яті, ятрило мене, але — ніяк не спливало. Муки творчості колотили мною, а до оргазму, про який нині стільки мелють телеязиками, що скоро усіх нас зроблять імпотентами, у моєму варіанті — творчого, звісно, ніяк не доходило, бо—не згадувалося те слово. Зранку обійшов я увесь наш куток, що звався Яблушним, тоді ще — багатолюдний, обминувши, звичайно, "червоний ліхтар" за високим парканом, але ніхто із бабів, навіть дружина героя мого оповідання, з вуст якої і почув те слово навесні, не пригадав його. І кожну із сусідок я просив, якщо щось нове пригадається, гукнути мені. Бо куток наш невеликий, баби цілісінький день швендяли повз мій двір, то за курми, то по траву чи шипшину на гору, то у гості одна до одної. А творив я тоді у низенькій хатині під солом'яною стріхою, неподалік від вулички. Друкарська машинка стояла на дощатому саморобному, ще з повоєнних часів столі біля вікна, вікно було над самою призьбою і — розчинене навстіж. Я тоді вважав, що письменник соціалістичної доби мусить працювати саме так — не відгороджуючись від народу навіть жердиною, корови і кози вільно забредали у мій двір і паслися на моріжку. З вулиці було добре видко мою кучмату ще голову, схилену над друкарською машинкою, і руки з довгими пальцями, які злітали час від час над клавіатурою, наздоганяючи геніальну думку чи не менш геніальний образ. У плідні хвилини словоплетіння, які поети називають хвилинами натхнення, я уявляв, що не сиджу за друкарською машинкою, а — диригую могутнім хором...

Першою на мій творчий поклик відгукнулася сусідка через вулицю баба Феська. Вона перебрела вуличку, зайшла до мого двору, де паслися її ще геть молоденькі курчатка, куриця пізно висиділа, і, тривожно поглядаючи на небо, чи не з'явилася чорна тінь шуліки, мовила до мене тонким, високим, несподіваним для її літ голосом:

— Григоровичу, дак, може, — підстелюшка?! Як отая п'яничка Дунька, яка до дідугана Федоса бігає, за півлітерку самогону під нього підстеляється, хоч їй і сорока немає, а йому — усі вісімдесят?! Чортові душі, як тільки прибіжить, а мені ж через Жолудівку усе видать, так і куфайками вікна завішують...

Я висунувся по плечі у вікно, продемонстрував блокнота, черкнув у нім, хоч це слово знав, і вдячно відлунив:

— Дякую, я записав, але ще якесь є слово!

Вона радісно закивала головою, — уже давно недочувала, — і повела свою припізнілу птахоферму із мого лисуватого дворища у зарослий бузиною беріг Жолудівки, далі з очей шулічиних. Я творив далі, але забуте слівце сиділо в голові щемкою скабкою. Ішла повз мій двір із городу на дідівщині баба Катря, несла повну корзину червоних, як жар, помідорів. Поставила корзину на траву, одібрала гри найрозкішніших помідора і поклала на моє підвіконня, вони святково кумачіли, наче на виставці.

— Ото ви уранні запитували про теє стиднеє слово, то, може, це — курва? — сказала баба Катря, висока і худа, як засохла, пізньої осені, соняшнина. — Колися, скоро по війні, була у нас у селі передова доярка Нелька, хвамілієє уже забулося, та й приїжджі яни були, не наші, кацапи чи, може, цигани були. Дак вона усе по нарадах та зборах їздила, бо злигалася з якимсь там районним начальником. Дак чоловік терпів-терпів, а дєтви се у них не було, да-лєй зарядив дробовика, наче на вовка, поїхав у район, на ніч глядячи, а Нелька се ж наче на нараду передовиків подалася, і обох їх із дробовика встрелив, у тій уже готелі, у ліжкові. То як судили його, а суд у селі у нас був, показовий, дак він і каже у останньому своєму слові: "Ні в чому не каюся, люди добрі, якби і усе сеє спочатку почать, устрелив би її, курвишу погану..." Звиняйте...

Баба Оришка прибрела аж із краю Яблушного, під саме мос вікно, дістала із приполу велике, жовтюще, наче сонцем налите, яблуко, поклала на підвіконня. Усівшись на теплу, день був погожий, призьбу біля мого вікна, завела таку мову:

— Осе надумала-бо я своєю дурною головою, що слово, яке ви просили згадать, яке до непутньої жінки ліпиться, сеє слово — лярва. Бо як робила я санітаркою на сільському медпункті, такий случай інтереснющий трапився. Підвезли до медпункту на возі, сіном вистеленим, щоб мєнєй трясло, Семена Шугая, електрика цегельні. За матню він обома руками тримався і зіпав на усю вулицю, як чапля над озером: "Лярва! Лярва проклятуща! Що ти, лярва, зо мною зробила?!" А було, значить, так. Уже сороковку свою тоді Семен наздоганяв, а усе ще — у холостяках числився. Од війни і удів молодих, і тих невіст, що своїх женихів із фронтів не дочекалися, у селі ще повненно було, і він пасся, як козел. І була серед них Марфа Кокотуха, висока, грудаста, м'язиста, нарівні із мужиками сирець до печі тачками тягала. Як підкочувалися було до неї мужики, казала: "Ну чого ти липнеш, коли у тебе грудь менша, аніж моє коліно?!" І це була правда. А Шугай зумів і до Марфи підкотитися. Походив трохи вечорами, вона саменька жила, та й до іншої став топтати стежку. І ось виходять люди з цегельні, зміна закінчилася, і Шугай хилитається розкарячувато. А усі знали, що він на цегельні електричні лампочки кряде і в матні через прохідну проносить. І Марфа знала. А була вона сильно зобижена, що Семен походив до неї та й покинув, як останню. Дак Марфа перестріла його за прохідною, притулилася, наче з любовної нетерплячки, та коліном у матню як штовхне! Лампочки електричні у матні — трісь, скло на дрібні гострячки розсипалося, а гострячки впилися, звиняйте мене, стару та язикату, у все його мужеське причиндалля. Заревів він, як бугай, якого вихолощують, став розкарякою серед дороги і кроку ступить не може. А Марфа хоч би що — погойдалася собі із бабами. Бо усі вони на Шугая лихими очима дивилися, що так перебирав. Дак уже директор цегельні розпорядився коня запрягти, сіна на днище воза, що його з лугу поромом перевозили, постелити, і поклали Семена поранетого мужики обережно, і конюх повіз його, наче цяцю яку, до медпункту. Дак

фельдшерка лише уколола його, а розбиратьсяіз його контуженим причиндаллям сама побоялася, та й не давався він, обидві руки до матні наче приросли, не одірвеш. Фельдшерка викликала з району "скору", "скора" його завезла у районну лікарню, і вже тамочки хірурги із Шугаєвого мужеського причиндалля бите скло повиймали. Повернувся він у село мо', тижнів через два, але ще довго до фельдшерки нашої на перев'язки ходив, бо не загоювалося. А про жінок якось що і думать забув, охоту одбило, видать. Скоро і з села з'їхав, на Донбас, у шахти подався, бо сильно усі із нього, Марфиним коліном контуженого, сміялися. А відтак ще й дільничний міліціонер почав допитуватися, звідки він ніс лампочки, які йому у матні розтовкли, криміналом запахло. Але поки Шугай на возі лежав, на сіні луговому, коло медпункту, усе покрикував крізь стогін: "Лярва! Лярва!", і мені тепер у пам'ять приплелося, то й вам на язиці своєму слизькому під саменьке вікно принесла...

Тільки баба Оришка з двору, а уже Феня, по дорозі до лавки, а вона тричі на день туди бігає, сільські новини дізнається і по кутку, як місцеве радіо, розносить, під вікно моє:

— Драстуйте! Ви ото про теє стидне запитували, то я згадала.Се ще до війни було. Ото ж гори за нами, над Дніпром, Жомирівка і Холодна, то тії гори, що до них Ной із ковчегом приставав, коли потоп закінчився. Десь там у кручі ковчег той і єстяка досі, казали якось у лавці, що будуть до Жомирівки повз нас стратегіческую дорогу прокладать, щоб ковчега вивезти, бо він величенний, усі звірі і птахи, по парі, на ньому уміщалися. Дак до війни гори тії були голі, сама трава на шпилях росла, се уже осьдечки недавно їх лісівники соснами засадили. А тоді тамочки худобу пасли, людську череду. По черзі пасли. І ось випала черга пасти череду Гальці Джигуновій, із кумом своїм. А вона, Галька Джигунова, сильно розслаблена була, звиняйте вже, на передок, і чоловік її, Толя, коваль колгоспний, сеє знав, але піймать на гріху ніяк не міг, така викрутуха. І так получилося, що того дня, коли Галька із кумом своїм пасли череду на горі Жомирівці, сів на колгоспі літак, кукурузник. І за червінця льотчик пропонував над селом піднять, хто захоче. Але ні у кого грошиків зайвих

не було. І тільки Толя-коваль напросився. Піднялися вони на літаку над селом, а Толя-коваль і каже льотчикові: "Пролети над отою ондечки горою, де череда пасеться". Дак летять вони над горою Жомирівкою, низенько летять і бачать як на долоні: на самісінькому шпилі Жомирівки, в улоговинці, лише з неба і видко, Галька із кумом своїм любиться, голі ноги, мов дула зеніток, угору задерши. І так люблятся вони, що й літака над собою не чують. Що ж, коло вони зробили над Жомирівкою та й сіли знову на колгоспному дворищі. Дак Толя-коваль потім і казав про політ свій, се я ще дівувала і на власні вуха чула, а він грамотний був, у червоній кінноті одслужив і усілякі культурні слова знав: "Що ж той самольот: люди — як мурашки, хати сільські — як черепашки, а моя Галька — як простітутка..." Дак, може, звиняйте, слово теє, що ви просили його пригадать, "простітутка"і є?

Уже сонечко торкнулося верхівок золочених осінню верб, уже робітники цегельні, перша зміна, проїхали повз мій двір стареньким, деренчливим автобусом у сусіднє село, коли межу переступила дружина героя мого "Кролика" баба Софія. Про мої філологічні пошуки на кутку вона не знала, я не хотів залучати до творчого процесу і її, аби не здогадалася, що пишу про історію, яка трапилася не так давно із чоловіком. Але Софія сама втрутилася у творчий процес. Поклавши на підвіконня кружало стиглого соняшника, вона почала жалітися мені, як останній інстанції:

— Не оддає чортова лахудра мого кролика, що уже я сварилася! Кролик там — як кабанюра, скільки я йому трави переносила, скільки буряків поперерізала. Якби уже у них там що получилося, мені не було б так обидно. Але ж я й сама давно знаю, що у мого дуралея давно уже — у матні похорон, хоч на слизькому язику його ще і свайба. Він сам часто каже, на дівок через тин зирячи: "Забрав, Боже, силу, забери і помишленіє..." І охляне мій кроличок у того "червоного ліхтаря", у неї і трави уже нема де скубнуть, увесь беріг витовкла, випрасувала худими ребрами своїми, трав'янка погана!..

— Трав'янка! — щасливо вигукнув я, молотячи на друкарській машинці останній абзац оповідання, куди це слово і просилося, куди і лягло, наче остання цеглина у вимурувану стіну. — Саме — трав'янка! А в моїй голові — наче коротке замикання!

Світовий літературний процес на даних етапах, як сказав би мій номенклатурний герой, було порятовано.

СЕКС КОМСОМОЛЬСЬКИЙ

Уже я, здається, розповідав цю історію в своїх книгах. Але вона така багатогранна і парадоксальна і водночас така типова для епохи так званого застою, що її можна розповідати безліч разів, кожного разу відкриваючи нові грані. Головне ж, що вона — не вигадана, як і більшість моїх історій. Якби я вигадав її, мене можна було б без вагань записувати у генії. На жаль, у цій історії немає жодної вигаданої сцени. Усе відбувалося насправді. У братній соціалістичній Польщі, куди я у складі напівофіційної-напівтуристичної, від Комітету молодіжних організацій, делегації прибув навесні шістдесят восьмого року, напередодні відомих чеських подій. Добрий сюжет для роману про застійні часи і взагалі — про тоталітарну систему, як мене з допомогою кагебе споряджали до Польщі, додавши до делегації, уже в останні дні, спеціальну агентшу для стеження за підозрілим письменником, досить симпатичну, але, на жаль, на шостому місяці вагітності... І я змушений був нікуди від неї не відходити, оскільки як людина більш-менш вихована носив її досить тяжку валізу. Втім, і агентша тримала мене на дуже короткому повідку, проводжала мене навіть до дверей вбиральні. Можливо, боялася, що я передам американським військовикам плани свого нового роману або мене захочуть викрасти таємні слуги імперіалізму в братній соціалістичній Польщі... Що ж, незадовго перед тим мене було названо з високої трибуни високою посадовою людиною націоналістом, а мій новий роман "Катастрофа" був підданий, як тоді казали, заслуженій критиці за ідеологічні помилки політичне незагартованого автора. Хоч автор писав роман у лавах рідної радянської армії, з якої не так давно і повернувся. Це був мій перший виїзд за кордон, хоч справжні м кордоном між двома

світами тоді була Берлінська стіна, а смуга поблизу Перемишля, де нас шмонали прикордонники, — так собі, для ока світової громадськості...

Але — про секс. Ми приїхали до Варшави напередодні католицького Великоднього свята. Костьоли нагадували прозоростінні тунелі у небесній блакиті до Бога, на перонах земних станцій фали на органах і співали про вічне янголи. Керівник делегації на імення Лев, ідеологічний секретар провінційного обкому комсомолу, вирішив, що для нашого ідеологічного здоров'я корисніше думати про земне, а не про небесне, і у великодній вечір чоловічу частину групи повів на вечірку із стриптизом до якоїсь поганенької кав'ярні: "Штоб не шатались по костелам..." Із жінками у готелі залишився комсорг делегації, отримавши суворого наказа керівника різко посилити антирелігійну пропаганду. Але навіть у цій поганенькій кав'ярні ціни для нас, радянських пролетарів, були зависокі, і Лев розпорядився узяти горілку із собою, нашу рідну "Московську". До соціалістичної Польщі ми привезли її повнісінькі валізи, разом із гіпсовими портретами Ілліча, які просяться до окремої оповідки. Замовили ми лише вино, по пляшці на стіл, а в кишенях мали сухенне, що пахло мишвою, печиво, куплене у складчину на останній радянській станції. Ним і закусували. Офіціанти, наближаючись до наших столів у закутку зали, кривилися, презирливо одверталися: клієнти ми були вкрай невигідні. Давалася взнаки і гоноровита польська кров — за столами сиділа репана українська мужва, у завеликих, хоч і нових (комбайнерів, трактористів, робітників тоді споряджали за кордон трудові колективи), радянського пошиву чорних костюмах. Ми ж перед варшавськими європейцями не комплексували: дістали з кишень свою "Московську", трохи не по пляшці на кожного, розлили у високі, для вина, фужери. Випили по першій, запили легким польським вином замість води, пожували по сухому печивцю...

На протилежному від нас краю височіла сцена, до неї вели широкі і довгі, через усю залу, сходні, схожі на пароплавні, але без поперечок. Вони ніби продовжували сцену, робили її ближчою. На сцені і сходнях виспівували та витанцьовували актори і акторки, якісь дуже вже поношені. Втім, нашим хлопцям було те байдуже. Наливаючись

принесеною горілкою, вони нетерпляче очікували на основне дійство, заради якого заплатили, зваблені товаришем Левом, із своїх кревних і вельми не щедрих злотих за вхідні квитки. Для радянської людини, ідеологічно і політичне засушеної, як листок у шкільному гербарії, оголення жінки на сцені видавалося вершиною і сексуальної свободи, і розтлінного буржуазного мистецтва, і збуджуючої розпусти водночас. Нарешті сцена потонула у таємничій напівтьмі, угорі заблискали полохкі ліхтарики, тріумфуюче залунало щось на зразок фанфар, і — з'явилася вона. Та, що ось-ось продемонструє перед усією залою свої жіночі приваби. Навіть здалеку видко було, що акторка, так би мовити, не першої свіжості, підстаркувата і сухоребра, як драбина. Але нашим хлопцям, одірваним для зміцнення радянсько-польської дружби від своїх законних дружин і позашлюбних зв'язків, які навіть ідеологія засушених гербаріїв безсила була ліквідувати, вона здавалася вершиною жагучої, бо легко, як їм здавалося, доступної, жіночності. Обличчя їхні, вище середньої вгодованості, бо в українських селах, незважаючи на застійні десятиліття, було що і їсти, і пити, почали буряковіти, коли жінка на сцені ще й не починала роздягатися, а лише розгойдувалася під музику, демонструючи рухливість свого стану. Коли ж вона скинула накидку і прошерехтіла блискавкою на платті, обличчя членів нашої делегації зробилися не менш пурпурові, аніж прапорці з написом "СССР", які товариш Лев наказав поставити на кожному із столиків, які ми займали. Музика у залі сягала вершин гріховного шалу, жінка на сцені потроху знімала із себе усе, що належить знімати жінці, коли вона прагне інтиму, нарешті останній, найгучніший, аккорд, сцена освітилася, жінка стояла в самій сіточці, по-соціалістичному цнотливій, все ж стриптиз стриптизом, а кордонів соціалістичного табору ми не перетинали... І тут товариш Лев, на відміну від рядових членів делегації, незворушно білий із обличчя, бо клопотався, певно, лише успішним проведенням вечірнього заходу, нагадав мені про свої високі повноваження:

— Без ідеологічного забезпечення це виглядатиме у звітах звичайнісінькою буржуазною розпустою. Я подарую їй значок "50 років ВЛКСМ" і пляшку нашої, радянської, горілки!

Ми сиділи з ним за одним столиком. Але цього разу він не радився зі мною, як працівником ідеологічного фронту, він інформував, і все. Наступної миті він підхопився і помарширував сходнями, через усю залу, на сцену, стискаючи в одній руці пляшку "Московської", а в іншій — ювілейний значок. Ми підхопилися з-за столиків, старанно аплодуючи, наче при з яві в президії урочистих зборів високого партійного вождя. Своєю впевненістю і рішучістю товариш Лев, приземкуватий, у чорному строгому костюмі і таких же чорних, лакованих штиблетах, справді нагадував тієї миті якщо й не генерального, бо — молодий, то вельми перспективного партійного функціонера високого рангу.

— Від імені молодіжної делегації польсько-радянської дружби дозвольте привітати вас із змістовним виступом і вручити наші скромні сувеніри! — пролунав на усю простору залу його гучний, тренований на комсомольських зібраннях голос. А наші оплески перейшли в бурхливі овації. Із пляшкою "Московської" товариш Лев справився досить легко, сунувши її у руки розгубленої стрімким ідеологічним натиском акторки. Усе було б гаразд, якби комсомольський вождь додумався разом із пляшкою горілки віддати і значок "50 років ВЛКСМ". Але йому заманулося, втім, як і належало у такі урочисті миті, прикріпити значок власноруч. Оскільки жінка була у самій сіточці, із досить широкими ячейками, кріпити ювілейного знака не було до чого. Біла від канцелярської роботи, пещена рука функціонера ковзала по випуклості на правій половині грудей акторки, вона нервово засміялася, певно, від лоскотки, потім, коли значок уколов її, настрашено зойкнула. Проте товариш Лев був привчений ідеологічною машиною, яка його виховала, не зважати на тимчасові труднощі і на протести несвідомих особистостей. Твердою, упевненою рукою, не виявляючи жодної реакції на те, що перед ним все ж гола жінка, він відтяг від грудей сіточку, нанизав на неї значок, аж тоді відпустив. На грудях стриптизерші, у світлі, що лилося зі стелі, пурпурове зблиснув знак, що засвідчував півстоліття комсомолу, яке того року помпезно відзначалося. Аж тоді товариш Лев по-військовому чітко повернувся і незворушно закрокував сходнями у наш бік. Ми, поспіхом допивши із фужерів горілку та вино,

звично вишикувалися у колону по одному і так само чітко покрокували до виходу із кав'ярні.

— Спрацювали ми — ідеологічно правильно! — підсумував товариш Лев, наздогнавши мене. — У звітах це буде належно відображено. Дрібнобуржуазній розпусті ми протиставили нашу високу партійно-комсомольську свідомість!

Судячи з усього, товариш Лев уже у ті молоді свої літа був невиліковним імпотентом...

1993-1999